

**Univerzita Karlova**

**Filozofická fakulta**

**Katedra pedagogiky**



**Bakalářská práce**

**Marija Zídek**

**Současné tendence ve výchově dětí v rodině**

**Contemporary trends of education of children in family**

**Praha 2018**

**Vedoucí práce: PhDr. Daniela Sedláčková Ph.D.**

## ***Poděkování***

*Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, paní PhDr. Daniele Sedláčkové, Ph.D. za vstřícný, velmi podporující a inspirativní přístup při vypracování této práce. Vážím si velké trpělivosti, důvěry a cenných rad, které mi byly poskytnuty. Také bych chtěla poděkovat za příjemné a velmi užitečné konzultace a pomoc.*

*Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.*

*V Praze, dne 10. 3. 2018*

*Marija Zidek*

## **Abstrakt:**

Tato bakalářská práce nese název Současné tendence ve výchově dětí v rodině. Z názvu je patrné, že se práce věnuje především aktuálním výchovným směrům, které reagují na změny jak globálního, tak společenského charakteru. Práce je koncipována teoreticky a jejím hlavním cílem je popsat několik současných výchovných tendencí a vytyčit jejich společné znaky. Bakalářská práce je dělena na dvě pomyslné části. Jedna se zabývá pojmovému vymezení a obecnému pojetí témat rodiny a výchovy. Druhá, obsáhlejší část, se zaměřuje na popis pěti vybraných výchovných směrů a jejich následné shrnutí. V práci najdeme filozofická zamyšlení nad opěvováním individualismu a jeho dopadu na život jedinců. Mimo jiné v této bakalářské práci najdeme odkazy na klasické autory, kteří nepochybně ovlivnili i současné pojetí výchovy.

## **Klíčová slova:**

děti, výchova, rodina, rodiče, autorita, výchovné styly

## **Abstract:**

This bachelor thesis is named Contemporary trends of education of children in family. It is clear from the title that the thesis is devoted mainly to current educational approaches that respond to changes of both global and social character. The thesis is conceived in theory and its main aim is to describe several contemporary educational tendencies and to outline their common features. The bachelor thesis is divided into two imaginary parts. The first deals with the conceptual definition and general concept of family and education. The second, more extensive part focuses on the description of five selected educational approaches and their summary. In the thesis we can find a philosophical reflection on the encouragement of individualism and its impact on the lives of these individuals. This bachelor thesis also includes references to classical authors, which undoubtedly influenced the current concept of education.

## **Keywords:**

children, education, family, parents, children, authority, education styles

## Obsah

ÚVOD.....	8
1. Rodina.....	11
1.1. Rodina v obecném pojetí .....	11
1.2. Definice rodiny .....	12
1.3. Současný koncept rodiny .....	12
2. Výchova.....	14
2.1. Výchova v obecném pojetí .....	14
2.2. Definice výchovy .....	14
2.3. Styly výchovy .....	15
2.3.1. Autoritářský styl výchovy.....	17
2.3.2. Liberální styl výchovy .....	18
2.3.3. Demokratický styl výchovy .....	19
3. Charakteristika a znaky současné výchovy .....	20
4. Současné tendence ve výchově dětí .....	21
4.1. Líný rodič.....	22
4.2. Aha rodičovství.....	25
4.2.1. Umění seberegulace .....	27
4.2.2. Napojování se na dítě a vytváření hlubokého vztahu .....	28
4.2.3. Koučink, nikoli kontrola .....	29
4.3. Uvolněné rodičovství.....	31
4.4. Nevýchova .....	35
4.5. Pomalé rodičovství .....	37
5. Shrnutí současných tendencí ve výchově .....	40
ZÁVĚR .....	43
Seznam použité literatury .....	45
Elektronické zdroje .....	47

Seznam příloh .....	49
Příloha č. 1 .....	49
Příloha č. 2 .....	49
Příloha č. 3 .....	50
Příloha č. 4 .....	50
Příloha č. 5 .....	51
Příloha č. 6 .....	51

# ÚVOD

Pro svou práci jsem si zvolila název Současné tendence ve výchově dětí v rodině. Snažila jsem se plně věnovat vybranému tématu a neodklánět se do jiných oblastí.

Když jsem se rozhodovala, jakému tématu se budu ve své bakalářské práci zabývat, tak jsem věděla, že se chci rozsáhleji zabývat něčím, co bude pro mě i pro lidi, kteří se s mojí prací setkají, praktické a užitečné. A tak mi v počáteční fázi dospělosti nejmýstižnější přišla témata rodiny, vztahů, dětí, a jejich výchovy.

Postupně zjišťuji, že téma rodiny, její funkce a stabilita, se stávají pořád žhavým, někdy bohužel také bolestivým tématem pro mnohé z nás. Rodina jde také často ruku v ruce s dětmi a jejich výchovou, která je ze začátku vždy tak trochu záhadou pro mnohé mladé páry.

Svou bakalářskou práci jsem pojala čistě teoreticky. Pravda je, že nejdříve jsem měla v plánu se více inspirovat klasickými autory a hledat vzájemné souvislosti. V průběhu studia literatury jsem však zjistila, že je nesmírně obohacující a zajímavé, se podívat na novodobé tendence, kterých je v současné době poměrně hodně, z pohledu teoretické analýzy, protože jsem se prozatím nesečkala s žádnou prací, která by rozebírala právě tyto směry výchovy. Cítila jsem potřebu současné tendence popsat a následně z nich vyvodit jejich společné znaky.

Cílem mé bakalářské práce je nahlédnout do několika současných výchovných tendencí. Usilovala jsem o to, abych vytyčila hlavní myšlenky těchto směrů a našla jejich společné znaky.

Bakalářská práce se skládá ze čtyř kapitol. První kapitola se věnuje rodině v obecném pojetí a jejímu vlivu na děti. V této kapitole se zmiňuji o změnách, které nastaly v chápání současné rodiny.

Druhá kapitola se zabývá výchovou a jejím vývojem v čase. S pomocí několik definic výchovy jsem se pokusila přiblížit chápání výchovy jako celku. Ve druhé kapitole se také věnuji pedagogickému odkazu Kurta Lewina. Popisuji tři nejrozšířenější výchovné styly, jako je autoritativní, liberální a demokratický.

Nejdůležitější a nejrozsáhlejší kapitolou mé teoretické práce je třetí kapitola, kde se věnuji současným tendencím ve výchově dětí v rodině. Čtyři z pěti výchovných směrů, které jsem si k vypracování vybrala, jsou zasazeny do domácího prostředí. Jedna výchovna tendence



je však v rozporu se svým názvem, a to je Pomalé rodičovství. V Pomalém rodičovství popisují především koncept výchovy školky v Nøkkenu.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala pět moderních knih, které se věnují výchově v současné době, přičemž přihlíží ke změnám doby a prostředí, ve kterém děti vyrůstají – Líný rodič, Aha výchova, Uvolněné rodičovství, Nevýchova a Pomalé rodičovství.

V páté kapitole jsem se snažila shrnout myšlenky vybraných směrů. Dále také porovnat a vytyčit společné znaky současných výchovných tendencí.

Pořád žijeme ve společnosti, která se na jednu stranu nových věcí bojí a na druhou nechce zůstat pozadu a obrací se k nejrůznějším novým způsobům výchovy. Domnívám se, že není tolik důležité si vybrat jednu příručku nebo knihu, podle které se rodiče budou krkolomně řídit. Mnohem významnější je vytvářet pohodlné a příjemné prostředí, které dítěti umožní zdravý vývoj. Ve své práci se snažím předat některé myšlenky o výchově, které se v současné době aktivně objevují. Nesnažím se však poukázat, že některé směry jsou lepší než ty ostatní. Mým cílem spíše je najít jejich společné prvky, které mají nepopíratelně dobrý vliv na vývoj dítěte.

Je poměrně velké množství literatury, která se věnuje klasické výchově. Ať už studujeme pedagogický odkaz J.J. Rousseaua, L. N. Tolstého, K.D. Ušinského a jiných, tak zjišťujeme, že na jednu stranu si z těchto textů můžeme hodně vzít, ale vždy je musíme tak trochu modifikovat a přizpůsobit, nejen sobě ale i prostředí, ve kterém žijeme. Domnívám se, že tato úprava spočívá právě především v tom, že se v myšlenkách těchto skvělých autorů odráží prostředí a doba, ve které svá díla psali. To je jeden z důvodů, proč se ve své práci chci zmínit o novodobých tendencích výchovy. Protože právě demokratické zřízení, emancipace žen a každodenní fungování lidských životů se nepochybně změnilo, a i nadále neobvyklou rychlostí mění.

Na změny, které ve světě za poslední desetiletí nastaly, musí reagovat nejen všechny oblasti státního zřízení, ale přirozeně také společenský život, výchovné a vzdělávací zařízení, ale i také samotní lidé, kteří jsou součástí vyššího celku.

V literatuře se můžeme setkat s myšlenkami, že klasická výchova a vzdělávání jsou zastaralé. Jednu velmi zajímavou myšlenku popsal Alain Finkielkraut: „*Myšlenková aktivita společnosti se vytváří v neutrální zóně individuálního eklekticismu, všude, jen ne mezi čtyřmi zdmi školních budov. Škola je moderní, žáci jsou postmoderní.*“<sup>1</sup>

Domnívám se, že s myšlenkou postmoderních dětí by se mělo pracovat i při samotné výchově v rodině. Vzhledem k tomu, že pokrok je velmi rychlý a nese s sebou nové vymoženosti jako jsou technologie, média, sociální sítě a podobně, tak se také bohužel prohlubuje mezigenerační propast. Lidé se musí neustále učit novým věcem a teď už nejen samotným faktům, ale i zacházením například s virtuální realitou a podobnými záležitostmi.

Ve své práci se budu věnovat poměrně novým tendencím, kam směřuje výchova dětí v rodině. Zmíním se o knihách, které se stávají, po přeložení do českého jazyka, i na našem území pořád oblíbenějšími a známějšími. Tím mám na mysli knihy jako jsou například Aha rodičovství, Líný rodič nebo Pomalé rodičovství. Je to literatura, která přichází ze západního světa, který již kráčí postmodernou. Do své práce jsem zařadila také dva české směry, který se stávají stále populárnějšími – Nevýchova a Uvolněná výchova.

---

<sup>1</sup> FINKIELKRAUT, Alain. *Destrukce myšlení*. Druhé. Brno: Atlantis, 1993, 112 s. Prameny roku 1989, s. 92

# 1. Rodina

Na začátku své práce jsem se rozhodla věnovat tématu rodina, protože se domnívám, že je to startovní čára, na které se postupně vytváří naše smýšlení o životě, a která má neodmyslitelný vliv na náš celý život.

## 1.1. Rodina v obecném pojetí

Když si představíme rodinu, každý z nás si může představit něco odlišného, ale pravděpodobně z velké části najdeme i výrazné společné znaky. Pod pojmem rodina se většinou skrývá skupina vzájemně si velmi blízkých osob. Tato úzká skupina osob zprostředkovává základní kontext lidské společnosti. V rodině také většinou vše začíná i končí.

Bohužel ne všichni mají to štěstí, že se narodí do náruče matky a otce, kde v podstatě po dobu několika měsíců až let přetrvají v lásce, klidu, harmonii a pochopení. Změnit skutečnost, do jaké rodiny se narodíme, není bohužel v našich silách. Co ale nepochybně změnit můžeme, jsou právě naše vlastní osudy a samotné chování k našim potomkům. Je velmi užitečné si uvědomit a vnitřně zpracovat myšleny, k čemu a jak chceme své děti vést. Z pozice rodiče se můžeme snažit dítěti zajistit láskyplné a harmonické dětství, ve kterém si dítě vytvoří téměř doživotní schémata a bude se jimi řídit na své životní cestě. Rodiče se většinou snaží zajistit svým dětem světlou budoucnost plnou štěstí a kouzelných chvil, aby na cestě životem byly připraveni čelit nejrůznějším překážkám.

Rodina s sebou nese určitou šablonu, podle které se lidé řídí a rozhodují ve své dospělém životě. Zdánlivě nezávislá rozhodnutí, která v průběhu života děláme, jsou často založená právě v našich nevědomých schématech. Například to, jak by měl vypadat partnerský vztah, případně celé manželství, nebo jaké hodnoty vlastně vyznáváme pramení právě z rodiny, ve které jsme vyrůstali. Rodina je pramen společenského poznání, utváření hodnot, postojů, názorů a v podstatě celé naší osobnosti.

## 1.2. Definice rodiny

Definovat rodinu, jak jsem již zmínila, je poměrně náročné. Každý stát, kultura i samotná rodina mají své vlastní zvláštnosti, které nemusí zapadat do definovatelného konceptu. Přece jenom jsou autoři, kteří se odvážili tyto definice pojmout a jedním z nich je Oldřich Matoušek, který říká: „*Rodina je sociální systém, který se vyvíjí. Systém je soubor jednotek ve vzájemné interakci. Jeho fungování je závislé jednak na povaze součástí, jednak na způsobu jejich organizace. Kromě vnitřních vazeb mezi částmi (podsystemy) existují ještě vazby systému navenek. Systém musí být vůči svému prostředí ohraničen, aby nezanikl. Systém se udržuje v ustáleném stavu pomocí zpětných vazeb.*“<sup>2</sup>

Když se podíváme do samotného slovníku a budeme se snažit najít definici rodiny v užším pojetí, tak se můžeme setkat s vysvětlením, že: „... *rodina je v tradičním pojetí skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce)*“.<sup>3</sup>

Poměrně zajímavé je, že český právní řád neurčuje obecnou definici rodiny. Nevnímá ji jako právní subjekt, přičemž její členy, kteří mohou být posuzováni v kontextu rodiny, už ano.

Dnes se už snažíme přiklánět spíše k širšímu pojetí rodiny. Naše společnost si pomalu zvyká a poměrně úspěšně přijímá i jiné formy rodiny a rodinného soužití, než jak to bylo zvykem v minulosti.

## 1.3. Současný koncept rodiny

Ve snaze definovat rodinu musíme počítat s tím, že mnoho definic může být zastaralých nebo příliš strohých. Měli bychom mít na paměti, že klasická představa rodiny, která tradičně znamená manželský pár s dětmi, je už poněkud neaktuální. V dnešní době je velké množství nesezdaných párů s dětmi, kteří tvoří plnocennou rodinu. Tato skutečnost by neměla nijak zásadně ovlivňovat samotné soužití a kvalitu rodinných vztahů. V tomto případě jde spíše o vnitřní nastavení samotných dospělých, jak se k sobě vzájemně chovají, jaký jsou jejich hodnoty, priority, a také jakým způsobem vychovávají svoje děti.

---

<sup>2</sup> MATOUŠEK, O. 2003b. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. s.187

<sup>3</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 172

Psycholog Matoušek upozorňuje na několik velmi významných trendů současné doby, které se objevují přibližně od šedesátých let 20. století: „*Klesá počet dětí v rodině, roste věk uzavření prvního sňatku, roste počet rozvodů vzhledem k sňatkům a počet nesezdaných párů, roste počet matek vychovávajících dítě bez manžela i počet rodin dobrovolně bezdětných, roste počet lidí žijících v dalších netradičních formách rodiny.*“<sup>4</sup> Hlavní příčinu těchto změn vidí Oldřich Matoušek ve změně společenského klimatu a pořád se zvyšujícího tlaku na individuální svobodu člověka.

V současné rodině se odráží i samotné fungování světa. Docela ukázkovým příkladem jsou celosvětové emancipační vlny. V našem prostředí se stále častěji můžeme setkat s tím, že se žena stává pracovně stejně vytížená jako muži. Někdy jsme dokonce svědky toho, že žena přispívá stejným nebo dokonce i větším dílem do rodinného rozpočtu. Zádrhel nastává však ve chvíli, kdy se ženě k práci přidávají i nejrůznější domácí povinnosti a péče o děti.

Společenský tlak na realizaci a úspěch žen bohužel může mít někdy za následek nechtěné zanedbávání péče o děti, roztržičnost a nespojenost interních vztahů v rodině, případně dokonce vznik a rozvoj nejrůznějších psychologických problémů dětí a rodičů.

---

<sup>4</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 177

## 2. Výchova

### 2.1. Výchova v obecném pojetí

S výchovou se můžeme setkat v různých prostředích. Určitým způsobem děti nepochybně vychovává škola. Myslím si, že samotné základy výchovného působení, které probíhají v období od narození do školní docházky, však bývají většinou založeny v rodině. „*Rodina žije jako systém, ve kterém akce, reakce a zpětné vazby vytvářejí spletitou síť, v níž je vše navzájem propojeno.*“<sup>5</sup> Z toho lze odvodit, že chování jednoho člena v rodině přímo ovlivňuje dalšího člena a vytváří se tak nekonečný pomyslný provázek sdílení zkušeností, hodnot a pravidel.

Pokud vychovatel chce nějakým způsobem změnit chování dítěte, musí mu nejdříve porozumět a pochopit vnitřní důvody jeho chování. Pokud dítěti budeme vnucovat nějaké svoje přesvědčení, tak se pravděpodobně k ničemu nedostaneme. Jen ve chvíli, kdy poznáme alespoň část příčin, proč se děti chovají tak, jak se nám nelíbí, můžeme začít plánovat nějaké změny, které se týkají celého rodinného systému.

Je dobré si uvědomit, že svět dítěte je naprosto odlišný od světa dospělého. Dítě se na svět dívá zdola a svět je plný nových zážitků a poznání. Každý den je pro dítě naprosto jedinečný a plný nových objevů a zážitků. Pro rodiče může být nepochybně náročné pochopit „dětský svět“, ale přesto by se měli snažit dítěti porozumět a přílišně nevnucovat svůj zkušený pohled na skutečnost.

### 2.2. Definice výchovy

V literatuře můžeme najít mnoho definic rodiny. Za jedna z nejužitečnějších variant mi považují definici E. Mádrové:

„*Výchova je záměrné působení na jedince s úmyslem utvářet jeho osobnost podle představ vychovatelů, např. rodičů.*“<sup>6</sup>

---

<sup>5</sup> MÁDROVÁ, Eva. *Zkuste být dítětem*. Praha: Portál, 1998, s 10

<sup>6</sup> MÁDROVÁ, Eva. *Zkuste být dítětem*. Praha: Portál, 1998, s. 9

Dále jsem také našla definici od Jana Průchy:

*„Výchova je procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujičích jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“<sup>7</sup>*

Velmi důležitým aspektem ve výchově je kultura a samotný kontext ve kterém probíhá. Není asi překvapením, že výchova v různých koncích světa může vypadat odlišně od té naší, přesto to neznamená, že by samotná teorie výchovy byla horší. Může to znamenat pouze to, že se vyvíjela v jiném prostředí a dobovém kontextu.

Jedno ze starých přísloví praví, že vychovávat dítě je nejtěžší práce ze všech. A domnívám se, že v každém starém přísloví se skrývá kapka moudrosti, která nás upozorňuje na kostrbatou cestu, pokud se vydáme směrem k rodičovství. Slovník sociální práce uvádí pojem výchovné předpoklady rodičů, které autor, Oldřich Matoušek vymezuje pomocí několika kritérií.

*„Posuzuje se osobnost rodiče, vztah rodiče k dítěti, mravní úroveň rodiče, rodičův ohled na právo dítěte na styk s druhým rodičem, vztah dítěte k rodiči, způsobilost rodiče být vzorem pro vytvoření sexuální role, rodičova úroveň rozumových schopností a vzdělání, šíře a dostupnost rodinného zázemí příslušného rodiče, možnost rodiče zachovat dítěti stále prostředí a ekonomická situace rodiče.“<sup>8</sup>*

Být rodičem není jednoduchý úkol. A každý, kdo se rozhodne stát se rodičem, musí přijmout zodpovědnost nejen za sebe a své jednání, ale i do určité míry za jednání svého potomka.

### **2.3. Styly výchovy**

Děti jsou velmi přizpůsobivé bytosti a za svůj život se setkají s různými druhy výchovy. Přestože v rodině by měl převládat co nejvíce neměnný výchovný model, tak se často setkáme s tím, že matka může na nějaké situace reagovat trochu jinak než otec, a obráceně. Dále se dítě

---

<sup>7</sup> PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 44

<sup>8</sup> MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, s. 247

v průběhu výchovného procesu setkává s nejrůznějšími učiteli, příbuznými, známými a podobně, kteří na něj mají výchovný vliv.

Výchovné styly mohou být často poměrně kontroverzním tématem. V minulosti se výchově věnovalo poměrně hodně pedagogů i psychologů. V současné době se mnozí autoři inspirojí a přiklánějí k různým dřívějším myslitelům.

Ve své práci se budu věnovat především jednomu z nejznámějších psychologů Kurtu Lewinovi, který před nástupem nacismu emigroval z Německa do Spojených států. Emigrace silně ovlivnila jeho pohled na výchovu a postoj k dětem a mládeži.

*„V Německu – pod vlivem polofeudálních a militaristických tradic panoval ve výchově názor, že dospělí by měl udržet dítě ve stavu podřízenosti, jako by bylo přirozeným právem dospělých vládnout a povinností dětí poslouchat.“<sup>9</sup>*

Naopak ve Spojených státech se setkal s tím, že rodiče své děti vychovávají a přistupují k nim jako k sobě rovným. Tento nepoměr přivedl Lewina k experimentu, který měl prozkoumat účinky odlišných stylů výchovy. Vycházel ze skupiny desetiletých a jedenáctiletých dětí, které se scházely jednou týdně ke společné zájmové činnosti, během níž byly každý týden v průběhu 6. týdnu vedeny jiným výchovným stylem.

Kurt Lewin se svými spolupracovníky vytvořil 3 jasné styly výchovy.

1. **Autokratický** (autoritativní, dominantní)
2. **Liberální** (slabé řízení)
3. **Demokratický** (sociálně integrační)

Z Lewinova výzkumu (1939) vyplynulo, že děti nejlépe hodnotí demokratický styl výchovy. Dále většinou dávají přednost slabému řízení před autoritativním řízením. Se slabým řízením jsou však také nespokojeny, protože jim chybí jasná organizace činností a nelíbí se jim, že kvůli slabému řízení nedosahují, tak dobrých výsledků, kterých by mohly.<sup>10</sup>

Všechny tyto tři styly výchovy jsou velmi užitečné, funkční a dobře pochopitelné. Problém nastává ve chvíli, kdybychom je chtěli přímo rozdělit a věnovat se pouze jednomu, protože v praxi se všechny výchovné styly míchají a vytvářejí další typy.

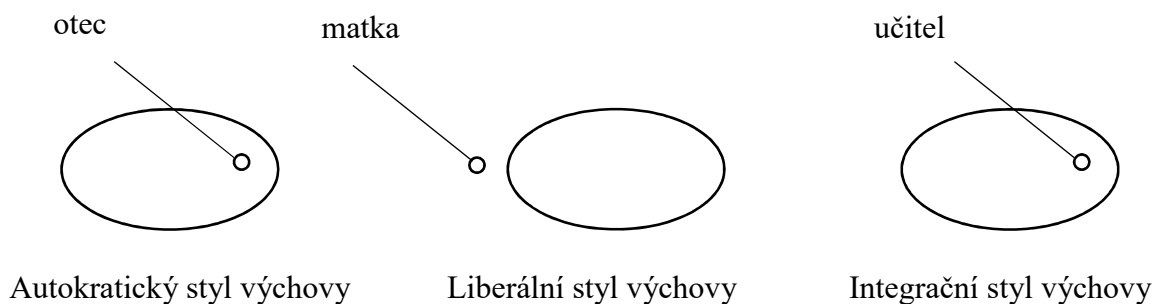
---

<sup>9</sup> ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993, s. 332

<sup>10</sup> ČÁP, Jan. *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. Praha: Státní Pedagogické Nakl, 1990



Typologický model, (obr. č. 1.)<sup>11</sup>



Na obrázku č. 1 vidíme typologický model způsobu výchovy, který popsal Jan Čáp. Jan Čáp se velmi důsledně věnoval Lewinové teorii výchovy a ve svých publikacích ji obšírně popisoval. Pokud je dítě vedeno autoritativní výchovou, která je tradičně spojována s rolí otce, tak podle Jana Čápa dítě vede k závislosti a nesamostatnosti. Liberální styl představuje volnost, která nepodléhá téměř žádným pravidlům. Tento výchovný směr se pro zjednodušení přirovnává k mateřské roli, která je zahrnutá láskou. Demokratický neboli sociálně integrační styl na děti působí prostřednictvím podpory. Děti se podílí na rozhodování a vychovatel zastupuje roli určitého průvodce, který podává informace o dění.

Jan Čáp se podotýká, že „...typologický model je spjat s širšími společenskohistorickými souvislostmi. Dimenze řízení odpovídá protikladu tradiční koncepce přísné poslušnosti a slepé kázně a naproti tomu mírnější výchovy s důrazem na žákovu samostatnost, iniciativu, dobrovolnost.“<sup>12</sup> Typologický model je dále rozšířen o model dvou dimenzí.

Postupem času se zjistilo, že toto schéma je příliš zjednodušené, a proto je dobré se inspirovat i u dalších psychologů a pedagogů.

### 2.3.1. Autoritářský styl výchovy

Tento výchovný model byl typický v minulosti. Hojně se objevoval ještě před druhou světovou válkou. Autoritářský styl výchovy je charakterizován jako direktivní a kontrolující styl, který nerespektuje přání a potřeby dítěte. Jedná se o dominanci vychovávajícího. Často se projevuje výrazným tlakem na dítě ze strany rodičů. Za příklad si můžeme dát situaci, kdy

<sup>11</sup> ČÁP, Jan. *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. Praha: Státní Pedagogické Nakl, 1990, s. 106

<sup>12</sup> ČÁP, Jan. *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. Praha: Státní Pedagogické Nakl, 1990, s. 108

vychovatel požaduje po dítěti výborné sportovní výsledky, ale nenahlíží na reálné schopnosti a dovednosti samotného dítěte.

Základními metodami tohoto výchovného stylu bývá odměna a trest za splněné úkoly. Typické jsou také příkazy a zákazy vycházející z přesvědčení dospělého jedince. Ruku v ruce tomu také jde neúprosná disciplína. Děti se mohou ke svému vedoucímu silně přimknout. V tom případě budou spíše poslušné a podřízené až lhostejné. Na druhou stranu se mohou proti vedoucímu spiknout a být agresivní. V obou těchto případech, je však dítě přímo závislé na reakci a pochvale vedoucího.

Autoritářská neboli také autokratická výchova může na děti působit velmi negativně. Ve výsledku může vychovat spíše neurotické a závislé jedince. V autoritářském stylu výchovy se nepracuje se samostatností a kreativitou, tudíž děti vychovávané tímto způsobem jsou v sobě spíše nejisté a bývají i autoagresivní. Tyto děti se často potýkají se společenskými problémy, čelí vyššímu vnitřnímu napětí a následně mohou používat obranné mechanismy, které se mohou projevat agresivitou vůči jiným dětem.

### **2.3.2. Liberální styl výchovy**

Tento výchovný směr začal nabírat na oblíbenosti na konci 20. století. Přesněji v západní Evropě a Americe v sedmdesátých letech 20. století. U nás však až po Samotové revoluci. Samotné kořeny tohoto výchovného stylu však můžeme nalézt již u J. J. Rousseaua.

Při slabém řízení vychovatel téměř neklade na děti požadavky a snaží se je vůbec neřídit. Pokud vychovatel zadá dítěti nějaký úkol, nelpí na určitém termínu, a ani nekontroluje jeho splnění.

Nepříznivými důsledky této výchovy může být málo podnětné prostředí a zanedbání rozvoje dítěte. Dítě si musí vytvářet samo pravidla, a to bývá velmi náročné. Ve skupině většinou převládá chaos a špatná efektivita práce.

Liberální rodiče nemají příliš rádi pravidla a dávají přednost volnosti, podle toho také vychovávají své děti. Téměř nereagují na dobré ani špatné chování dětí, což může způsobit, že se děti budou cítit ztraceně a nejistě. Děti mohou mít následně problém s uznáváním autorit.<sup>13</sup>

---

<sup>13</sup> DOWNES, Barbora. Jak vypadá liberální výchova? : 2. díl seriálu psycholožky Báry o výchovných stylech v rodině.

### 2.3.3. Demokratický styl výchovy

Poměrně nový výchovný směr 20. a 21. století je styl demokratický neboli také, podle K. Lewina, styl sociálně integrační.

Sociálně integrační styl výchovy se zaměřuje na rozvíjení samostatnosti u dětí a podporuje jejich iniciativu. Na děti se snaží působit spíše příkladem nežli využívat odměny a tresty. Typická jsou společně dohodnutá pravidla a kompromisy. Cílem demokratického stylu výchovy je rozprostřít zodpovědnost na všechny členy rodiny. Častým a poměrně důležitým prostředkem působení vychovatele je podávání návrhů a následná diskuze. Tento výchovný styl toleruje individualitu a snaží se porozumět a dát prostor každému dítěti ke svobodnému vyjádření a aktivní účasti ve výchovném procesu.

Pokud se dospělý rozhodne pro demokratický styl výchovy, tak obvykle nahlíží na dítě jako na sobě rovného a podle toho se také chová. Pravda je, že v počátcích dětského vývoje, dítě není schopno být rovnocenným partnerem dospělému člověku, protože je na něm plně závislé. Úloha rodiče, který preferuje demokratický styl výchovy, je vycítit správné tempo postupného rozvíjení dítěte a podle toho se k němu chovat. Nemá smysl se snažit toto tempo zrychlovat nebo naopak zpomalovat, protože všechno má svůj důvod a účel.<sup>14</sup>

Při demokratickém stylu výchovy se zlepšuje vzájemný vztah mezi vychovatelem a žákem. Vzhledem k tomu, že se zmenšuje dětská opozice k vedoucímu, tak jsou děti ochotny hovořit a vědomě jednat na základě daných pravidel, což může vést k poslušnosti, stabilitě, jistotě a klidné výchovné atmosféře. Zajímavé je, že na rozdíl od autoritativního stylu se děti při stresových situacích snaží semknout a společně překonávat překážky a problémy.

---

<sup>14</sup> АНИСИМОВИЧ, Ольга. Стили воспитания. *R-vmeste.ru* [online]. 18.11.2009, , 1 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.r-vmeste.ru/vseznaiki/Stili-vospitaniya.htm>

### 3. Charakteristika a znaky současné výchovy

Stejně tak jako celá společnost, i výchova dětí se přizpůsobuje měnícímu se životnímu stylu lidí. Ráda bych vytyčila pár důležitých faktorů, které mohou mít vliv na výchovu současných dětí.

**Sociální instituce přebírají velkou část výchovy dětí.** Známa ruská psycholožka a pedagožka Ludmila Petranoskaya podotýká, že k některým změnám ve světě došlo rychleji, než jak je lidé dokázali v sobě zpracovat a pochopit. Ke změnám došlo ve více oblastech. Změnilo se prostředí, způsob života, způsob zakládání rodin, a dokonce i způsob vydělávání peněz. Některé změny jsou grandiózní. Jedna z nich je samotná možnost naplánovat děti. Industriální epocha má neodmyslitelný vliv na fungování rodiny a dětí. Dospělí se často musí stěhovat do měst, aby vydělali peníze. To vše má za následek to, že se mimo jiné vzdalují domovu a příbuzným, kteří by mohli případně hlídat děti. Kvůli tomu se naprosto přirozenou součástí života staly jesle dětské školky a jiné výchovně instituce. Děti tráví většinu času v institucích, a přitom se bohužel často vzdalují svému přirozenému, domácímu prostředí a rodičům.<sup>15</sup>

Je zajímavé pozorovat, že s přibývajícím množstvím dvoukariérových manželství se také zvětšuje počet různorodých institucí, které reagují na potřeby dítěte. Tím mám na mysli organizace pořádající volnočasové aktivity, zábavné parky, školní družiny a pedagogicko-psychologické poradny. Profesor Ivo Možný ve své knize *Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů* podotýká, že pokud oba rodiče pracují v době, kdy jejich dítě neodmyslitelně potřebuje jejich pomoc, tak mají méně jistoty v péči o dítě, protože se odklání od tradičního modelu výchovy, ve kterém byla většina samotných rodičů vychována. Vzhledem k roztržitému zájmu a nedostatku času se od nich vyžaduje, aby své děti vychovávali odlišně. Často to vede k méně spontánní a instinktivní výchově, rodiče se naopak se přiklánějí více k racionální a odosobnělé výchově.<sup>16</sup>

**Rozpadá se klasická představa rodiny.** Pravděpodobně není překvapením, že velké množství párů žije v partnerském vztahu bez zákonného uzavření manželství, což bohužel také kromě určitých výhod zdánlivé svobody také nese nejistotu a nestabilitu. Téměř polovina

---

<sup>15</sup> ПЕТРАНОСКАЯ, Людмила. Исцеление детства: Открытая лекция посвященная дню защиты детей. In: *Youtube* [online]. 2017, 1. 6. 2017 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZB0FGhLJsWM>

<sup>16</sup> Možný, I. (1983). *Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně.

manželství končí rozvodem. Tato skutečnost nepochybně může vnášet určitou skepsi mladých lidí k manželství. Bohužel ať už rozpad manželství s dětmi nebo rozchod nemanželského páru s dětmi není pro samotné děti zas tolik podstatný, protože to ve většině případu má velmi podobné důsledky. Rozpad rodiny má na vývoj osobnosti dítěte negativní a stresující vliv. Velmi důležitým aspektem při rozvodu je samotné chování rodičů. Měli by si být vědomi morální odpovědnosti své role.

Současné rodiny, které se vydávají na cestu výchovy dětí, musí čelit nejrůznějším překážkám a problémům. Domnívám se však, že cílem většiny rodičů je vychovat své děti dobře a důstojně.

Ve své práci jsem se již zmiňovala o některých vnějších vlivech na děti. Zajímavé je ale také tíhnutí k poněkud volnější výchově. Mohlo by se zdát, jako by se moderní výchova v rodinách trochu vracela k myšlenkám například J. J. Rousseaua, který nechával Emila často se rozhodovat samotného. Možná, že do určité míry samotná demokratizace státu a společnosti vede k tomu, že se rodiče snaží ze svých potomků vychovat svobodné jedince. Dovolím si však upozornit, že zmíněnou volnější výchovou mám na mysli především liberální a demokratický styl výchovy, což neznamená zanedbávání, ale spíše tíhnutí k rozvoji dětské identity.

Už od 20. století se rozmáhá představa, že je potřeba orientovat se na vnitřní prožívání dětí a jejich výchovu. V pozadí rozvoje pedagogiky a psychologie můžeme vidět, že se dítě stává určitým terčem zájmu, a dokonce i spojovacím prvkem mezi společnostmi, školou a rodinou. Mnohé instituce a rodiny odpovídají na tyto tendence přílišnou péčí o dítě, což bohužel má za následek často to, že se odvrací pozornost od vzdělávací politiky, která má velký vliv na pozdější fungování jak veřejných institucí, tak rodiny. „Obrat k dítěti“ se stal jednou z nejvýraznějších klišé dnešní doby, protože se se zájem odklání od faktických poznatků toho, co dítěti prospívá, a co nikoliv. Je dobré mít na paměti, že předtím, než se rodiče rozhodnou dítě vychovávat určitým způsobem, tak by měli prozkoumat pozitiva a negativa určitého působení na dítě.<sup>17</sup>

#### **4. Současné tendence ve výchově dětí**

Pod slovním spojením „současné tendence ve výchově“ můžeme rozumět mnoho věcí. Svým způsobem je to určitý úhel pohledu, který si vybíráme pro výchovu, protože současnou

---

<sup>17</sup> ŠTECH, Stanislav. Co přinesl "obrat k dítěti" a co naopak skryl?. Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi. Praha: Státní nakladatelství učebnic 1951-, 2016, 66(1), 73-82.

dobu a výchovu tvoří právě lidé, kteří v této době žijí. Přesto, že je to poměrně obecné pojmenování, tak jsem se rozhodla zkusit v tom najít společné znaky a tendence, které reagují na nové poznatky vycházející z různých výzkumů a zkušeností.

Součástí moderních směrů, které ve své práci zpracovávám, je odklon od přehnaného lpění na dítěti. V Líné výchově se poukazuje na to, že přehnané množství vyumělkovaných aktivit nemusí být vždy nejvhodnější trávení volného času ani pro dospělého ani pro dítě. Podle Štecha byl „...obrat k dítěti spíše marginální a nostalgickou obranou vesnické pospolitosti proti městské anonymitě a vztahu k přírodě (přirozenosti), proti artificiální kultuře technikou prosyceného života. Důrazy pedocentrické pedagogiky tak směřovaly k až vyhocenému zdůrazňování dítěte jako jedince, který v sobě má skrytou pokladnici schopností sám sobě rozumět, o sobě rozhodovat, na základě vlastního úsudku změnit své chování apod. Toto pojetí bývá označováno jako pojetí dítěte „na královském trůnu“ ...“.<sup>18</sup>

Pro svou práci jsem si vybrala pět výchovných směrů, které přímo reagují na moderní společnost, která se potýká s obširnými změnami ve fungování světa. Rozvoj technologií a globalizace světa má za následek velké množství změn, se kterými se rodiče a následně i děti musí vypořádat. Objevují se úplně jiné způsoby zábavy, trávení volného času, a dokonce se mění i samotná sestava rodiny. V Uvolněném rodičovství například autorka upozorňuje na změnu v sestavě rodiny, kdy děti se hodně upínají na rodiče, protože postrádají vlastní skupinu dětí, ve které by si mohli společně hrát, přirozeně učit a rozvíjet.

#### 4.1. Líný rodič

Kniha Líný rodič byla napsána anglickým šéfredaktorem Tomem Hodgkinsonem, který je autorem knih *How to be Idle* (Buďte líný) a *How to be free* (Buďte volní). Dále píše pro nejrůznější noviny a časopisy, zejména výchovného směru a přispívá do rodičovského sloupku deníku *Daily Telegraph*.<sup>19</sup>

Na základě jeho knih a citátů si dovoluji poznamenat, že je to autor, který odmítá zaměňování času za peníze a často se vyjadřuje k myšlení lidí, kteří se nechali pokořit kapitalismem. Ostatně se také v jeho filozofii odráží nepříjemné následky přehnaného konzumerismu a hodnot, které se znevažují kvůli zdánlivému bohatství a prosperitě. Ve svých

---

<sup>18</sup> ŠTECH, Stanislav. Co přinesl "obrat k dítěti" a co naopak skryl?. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi*. Praha: Státní nakladatelství učebnic 1951-, 2016,

<sup>19</sup> HODGKINSON, Tom. *Líný rodič: lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství: zaručený návod, jak být pohodovým rodičem*. Brno: Jota, 2009.

dílech se Tom Hodgkinson nebojí zmiňovat velké myslitele jako byli například Ivan Illich, J. J. Rousseau, J. Lock nebo D. H. Lawrence.

Výchovný styl se opírá o myšlenku spisovatele na přelomu 19. a 20 století D. H. Lawrence, že nejprospěšnější výchovou pro děti je nechat je se rozvíjet samostatně neboli nechat děti být. Tahle věta může vnášet duch zanedbávání, to je však velký omyl. Tom Hodgkinson svým postojem chce upozornit na kouzlo dětských instinktů a tvořivosti. Ve svém odkazu v žádném případě nechce děti zanedbávat, ba naopak jeho cílem je pomoci ostatním rodičům vychovat soběstačné, svobodné a šťastné jedince, kteří budou moci následně sebejistě vkročit do dospělého světa.

V jeho postoji se lze setkat s negativním přístupem k přehnané stimulaci ze strany rodičů. Autor je přesvědčen, že zahlcení dětí v koloběhu různorodých kroužků a úkolů vede ke ztrátě jejich vlastní tvořivosti a vynalézavosti. A v podstatě už předem vychovává dítě k závislosti na kapitalistickém systému.

Líný rodič je zodpovědným rodičem, protože důležitou součástí Líného rodičovství je úcta a důvěra k dítěti. Naopak rodič, který přenechává své děti jiným autoritám, virtuálním světům nebo televizním pořadům, je rodičem nezodpovědným, protože se snaží dětem vnutit svoje představy, nebo o co hůř, představy cizích lidí.

*„Rodiče by měli mít na paměti, že z jejich štěstí do určité míry vychází štěstí jejich dětí, proto by se měli zaměřovat i na své vlastní životy, aby byli schopni vychovat šťastného člověka.“<sup>20</sup>*

Autor se jasně přiklání ke společnému trávení času doma. Odmítá vzrušující zábavu v umělých zábavních parcích a obchodních centrech. Upřednostňuje domácí pohodu, případně domácí zahrádku, kde si mohou děti společně s rodiči hrát a vyrábět například letadla z krabic od cereálií, navzájem si hrát na honěnou a podobně. Také se vyjadřuje k tomu, že Líný rodič nemusí být materiálně bohatým rodičem, ale je tvořivý a šetrný.

Cílem Líných rodičů je především si užívat si života a dát svým dětem šťastné dětství plné dobrodružství. Nesnaží se vychovat úspěšné děti, zaměřené na výkon. Chtějí vychovat kreativní a sebejisté děti, kteří budou umět se svými schopnostmi pracovat, protože je od malička rozvíjejí vědomě a samostatně. Největší odměnou pro rodiče, zaměřené na línou

---

<sup>20</sup> HODGKINSON, Tom. *Líný rodič: lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství: zaručený návod, jak být pohodovým rodičem*. Brno: Jota, 2009, zejména s. 8-11

výchovu, není počet dobrých známek ani získaná místa na školních olympiádách, ale naděje, že jejich děti svým přátelům jednou řeknou, že měly krásné dětství.

Jednou z hlavních myšlenek autora je, že bychom měli děti zaměstnávat. Nedělat za ně zbytečně věci, které by mohly udělat samy. Představa výkonného a pracovitého rodiče dětem často naopak škodí, protože z nich postupně vychovává závislé jedince.

Dále se také vyjadřuje k technologiím a modernímu životu:

*„Bez počítače, který se dnes prodává jako nástroj emancipace, je dnes obtížné žít. Máme doma výpadek elektrického proudu, ztratíme vysokorychlostní připojení a výsledkem je děsivý pocit bezmoci. Začínáme se stávat závislími na věci, jež nás měla osvobodit. Totéž platí i o penězích. „To je život,“ nalháváme si. Ve skutečnosti to není život, je to výsměch životu.“<sup>21</sup>*

Pokud se matkám a otcům podaří vymanit z pomyslného otročení pro cizí společnosti a zaměstnavatele, tak si budou moci začít užívat dělat věci doma, přičemž samotné děti se mohou stát úžasnými pomocníky domácích prací. Děti by měly přestat být označovány za břemeno dnešní doby jen kvůli tomu, že dospělí lidé se honí za abstraktním úspěchem, kterého většinou ani nedosáhnou. Byla by velká škoda učit děti, že práce je utrpení a se zábavou nemá nic společného. Naopak je velmi potřebné přestat rozlišovat mezi prací a zábavou, protože v případě, že dětem ukážeme, že práce může být i zábavná, tak jim zamezíme v tom, aby byly v budoucnu vykořisťovány svými zaměstnavateli.

Praktickými technikami, jak dětem zbytečně nepomáhat, ale také je neodrazovat, může být třeba to, že uklízení hraček zakomponujeme do dětské hry, nebo jak doporučuje Rousseau, jim řekneme, že máme v plánu udělat nějakou práci a jestli by se nechtěly také připojit. Ve chvíli, kdy dětem dáváme možnost výběru, tak už v dětech vychováváme zodpovědnost, svobodu a samostatnost. Autoritativní a nátlakové věty bohužel často vedou spíše ke zlosti a pasivitě. Na druhou stranu líný rodič neznamená chaos a ztrátu kontroly nad dětmi. Dobrou pomůckou pro uspořádání dne je denní rozvrh, který objasní kdy a jak se bude postupovat. Je přitom velmi důležité, abychom plán prosazovali nenásilně a mohl být také flexibilní, protože každý den je jiný a může se stát mnoho nepředvídatelných situací, které by mohly rozvrh narušit. Děti se ale přitom cítí bezpečně a jistě, protože vědí, co by mělo nastat po večeři a kdy půjdou spát.

---

<sup>21</sup> HODGKINSON, Tom. *Líný rodič: lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství: zaručený návod, jak být pohodovým rodičem*. Brno: Jota, 2009, s 21



Co se týče mateřství, tak se autor domnívá, že je to mýtus, který nevede k ničemu dobrému. Matkám by mělo být umožněno, a samy by se měly snažit o to, aby uspokojovaly svoje potřeby a vytvářely si svůj vlastní průběh mateřství. Není nic špatného na tom, že matka kromě pobíhání kolem dítěte bude studovat, pracovat nebo podnikat. Může dělat cokoli, co jí udělá šťastnou, protože jen v tom případě, bude moci pořádně pečovat o dítě s láskou.

Autor se poněkud odvrací od některých Lockových a Rousseových myšlenek. Nelíbí se mu, že autoři zapomínají na společenský život, a to, že je pro děti důležité mít hodně přátel. Spisovatel poukazuje na často zbytečnou bázlivost a opatrnost ze strany rodičů, která bohužel často vede k izolaci dětí od ostatních, protože se domnívají, že by to mohlo být nebezpečné, ať už z důvodu dětské neopatrnosti a naivity nebo z obavy ze zlých lidí a pedofilů. Přitom nejlepší situací pro líné rodiče je právě zařídit to tak, aby jejich děti byly co v největším kolektivu, protože si vystačí samy a dospělí se mohou věnovat také sobě. Zjednodušeně řečeno, pokud budou mít rodiče mnoho přátel a budou pořádat různé slavnosti, tak děti se budou bavit a rozvíjet. Dospělí se přitom budou moci také veselit a odpočívat.

Tom Hodgkinson rozjímá nad myšlenkou společnosti, která neustále dychtí po penězích a úspěchu. Většina rodin žije ve finančním dostatku a bezpečném prostředí, ale pořád na něco stěžuje, je nespokojena se svým životem, přičemž úzkostlivé a bázlivé myšlenky předává do života svých dětí, což často vede k naprosto zbytečným konfliktům. Představa líného rodičovství podle Toma Hodgkinsona, znamená navrátit sílu a duševní klid do rodiny. Nejhorší, co se může stát, jsou zklamaní rodiče, kteří projektují své zklamání do svých dětí. Na základě toho na děti vyvíjejí nátlak a doufají, že uspějí tam, kde oni sami selhali. Takoví rodiče bohužel zavírají oči nad potřebami a schopnostmi svých dětí a dělají z nich slabé stroje bez vlastní osobnosti.

Autor se domnívá, že je velmi důležité žít v přítomném okamžiku, protože to je jediné, co máme a vše ostatní je jen iluze. To je hlavní důvod, proč bychom se měli vyhnout životu plnému otročení a utrpení, protože: „... *život bez potěšení není život.*“<sup>22</sup>

## 4.2. Aha rodičovství

Výchovný styl Aha rodičovství vznikl v roce 2012 zásluhou klinické psycholožky Laury Markhamové, která se již dlouho zabývá rodinným poradenstvím a je autorkou mnoha článků

---

<sup>22</sup> HODGKINSON, Tom. *Líný rodič: lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství: zaručený návod, jak být pohodovým rodičem*. Brno: Jota, 2009, s. 241

o výchově dětí. Mimo jiné je také matkou dvou dětí a tetou dalších devíti, přičemž se neostýchá převádět své vědecky ověřené principy do běžného, praktického života, ve kterém sbírá další inspirace. Snaží se řešit problémové chování dětí, největší důraz však ve svých výchovných odkazech dává na samotné rodiče a jejich vztah k dítěti.

Cílem tohoto výchovného stylu není primárně změnit chování dětí, ale zaměřuje se právě na rodiče. Snaží se pomocí praktických návodů a příkladů rodičům dopomoci k porozumění vlastních emocí a práci s nimi. Hlavním odkazem je potřeba péče o emocionální vztah mezi dospělým a dítětem. To znamená, že pokud je rodič schopný vytvořit zdravé emoční pouto mezi sebou a svým dítětem, tak nebude potřebovat vyhrožovat, prosit nebo trestat.

Laura Markhamová objasňuje: „*Cílem této knihy je pomoci vám vybudovat výjimečný vztah s vaším dítětem a zároveň vychovat šťastnou, odpovědnou, emocionálně zdravou a vyrovnanou osobnost.*“<sup>23</sup>

Samotný pojem Aha v daném kontextu nese mnoho odpovědí na to, jak lépe vychovávat a jak se stát vyrovnaným rodičem. Okamžik Aha, nebo také můžeme použít synonymum okamžik prozření, znamená v podstatě uvědomění si některých důležitých skutečností a z jaké perspektivy lidé k rodičovství i k sobě samotnému přistupují. Tento obecný pohled na Aha rodičovství se týká změny ve způsobu vnímání dětí a rodičů. V knize můžeme najít návody pro rodiče, jak efektivně zvládat hněv a uvolnit svoje myšlenky a hněv.

Aha rodičovství svou výchovu shrnulo do tří základních výchovných principů, které se snaží Aha rodičovství aplikovat.

1. Umění seberegulace
2. Napojování se na dítě a vytváření hlubokého vztahu
3. Koučink, nikoli kontrola<sup>24</sup>

Samotná kniha se v podstatě dělí na tyto tři principy, důležité však je, že se zároveň všechny tyto tři koncepty prolínají celou knihou a vzájemně se ovlivňují a doplňují.

---

<sup>23</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 20

<sup>24</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 14-16

### 4.2.1. Umění seberegulace

Někteří rodiče se domnívají, že kdyby bylo jejich dítě poslušné, tak by byli oni samotní také v klidu a vyrovnaní. Skutečnost je ale trochu složitější, protože rodičovská vyrovnanost není závislá na chování jejich dětí, ale na tom, co se odehrává v mysli samotného dospělého. Teprve až se samotným rodičům nebo vychovatelům podaří rozpoznávat a zvládat vlastní emoce, tak se mohou začít cítit vyrovnaně a spokojeně. Pokud chtějí dospělí vychovávat děti, musí vnitřně vyrůst, aby byli schopni ustát stresové a bouřlivé situace, které ve výchovném působení nastávají. Je důležité se naučit sebereflexi a používat ji kdykoli, když okolní situace tlačí na citlivá místa a mohlo by se schylovat ke konfliktu.

První část knihy se zaměřuje především na to, jak se naučit emocionální vyrovnanosti a usměrnění vlastních emocí neboli jak se naučit zůstat klidný a zodpovědný. „*Okamžik „AHA!“ spočívá v tom, že vyrovnanost a vědomá přítomnost dospělého člověka má na dítě mnohem větší vliv než jakýkoli křik a vztek.*“<sup>25</sup>

Ve vypjatých chvílích mají rodiče občas tendenci ve svých dětech vidět příčinu svého hněvu nebo úzkosti. Ve skutečnosti však tyto pocity nejčastěji vycházejí ze strachu a pochybností, které se váží na předešlou zkušenost. Všechny zkušenosti z dětství, dospívání i dospělosti formují smýšlení dospělého a jeho osobnost. Někdy právě subjektivní zkušenost přebírá za dospělé jedince kontrolu nad jejich chováním. Ve chvílích, když rodiče budou schopni zabránit tomu, aby staré a často nezpracované pocity působily nové problémy, tak se budou moci stát spokojenými a vyrovnanými rodiči.

Každé dítě se mnohému naučí pouze pozorováním a napodobováním, proto je velmi důležité být dospělým v pravém slova smyslu. To znamená, umět pracovat s vlastními emocemi a zvládat je vědomě rozpoznávat i potlačovat. Pro děti je velmi náročné rozpoznat a ovládat pocity zlosti, žárlivosti, strachu, netrpělivosti, protože se tomu teprve učí, stejně tak jako se tomu kdysi také museli učit dospělí lidé. Důležitým úkolem rodičů je zachovat před dítětem klid a energii, aby byli schopni konstruktivně jednat a být pro dítě oporou.

Laura Markhamová apeluje na rodiče, aby si uvědomovali své momentální vnitřní rozpoložení, a aby zabraňovali situacím, kdy by pocit vzteku určoval jejich slova a chování.

---

<sup>25</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 14

#### 4.2.2. Napojování se na dítě a vytváření hlubokého vztahu

Jak pro rodiče, tak pro i děti je velmi důležité vytvářet hluboký, bezpečný a milující vztah mezi rodičem a dítětem. Pro to, aby se dítě rodiči poddalo a rodiče na dítě mohli mít vliv, je potřeba, aby se dítě tomto vztahu cítilo bezpečně. Pro rodiče, který své výchovné působení začíná napojením se na dítě a vytvářením pevné vzájemné vazby, tak bude mnohem jednodušší s dítětem vyjít a vést ho potřebným směrem, protože dítě se bude cítit klidnější a šťastnější. *„Okamžik „AHA!“ je v této oblasti láskyplný vztah, v němž roztaje naše srdce, nám vrátí radost z výchovy dětí.“*<sup>26</sup>

Dětský mozek je biologicky uzpůsoben k tomu, aby se rychle rozvíjel. Do určité míry nám, dospělým, tato schopnost zůstává i v dalších letech. Projevuje se to tím, že lidé jsou schopni se poměrně rychle přizpůsobit různým životním podmínkám. V průběhu prvního roku života se v lidech formuje fungování mozku a nervového systému. Z toho můžeme odvodit, že způsob, jakým bude rodič se svým dítětem v průběhu dětství jednat, je velmi zásadní. Dítě se nejdříve na základě kontaktu s dospělým naučí regulovat svoje fyziologické procesy a následně i samotnou psychiku, kterou si ponese po zbytek svého života. Děti jsou velmi citlivé na mateřské prožívání nejrůznějších pocitů, proto může být nebezpečné konfrontovat dítě s nedostatkem pozitivních vjemů. *„Děti nevyrovnaných matek bývají neustále podrážděné a rozrušené a emoce s nimi přímo cloumají.“*<sup>27</sup>

Napojit se na dítě bývá pro dospělé velmi náročné, protože mají mnoho dalších starostí, přičemž dítě bývá za nějakých okolností přítěží. Přesto je důležité na vztahu s dítětem pracovat. Rodiče, kteří se svým dítětem chtějí vytvořit zdravý a pevný vztah, tak do toho musí investovat hodně času. Je naivní si myslet, že ve vztazích existuje kvalita bez kvantity, proto je potřeba dobrý vztah neustále stimulovat. Důvěru dítěte si dospělí musí zasloužit. To znamená, že je potřeba se snažit dodržovat sliby, vědomě s dítětem trávit čas, hrát si s ním a občas i vyjádřit pochopení, přesto, že dítě zlobí. Ve skutečnosti rodiče nemusí dělat nic závratného. Většinou stačí láskyplný vztah plný důvěry a pochopení.

---

<sup>26</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 15

<sup>27</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s.34

### 4.2.3. Koučink, nikoli kontrola

Lidé jsou ve své podstatě docela samostatní jedinci a do jisté míry má každý z nás rád vlastní pohodlí a bezpečí, proto se někdy můžeme i jako dospělí jedinci dostávat do konfliktu s autoritou a kontrolou, která na nás může mít vliv. Podobně jsou na tom i děti. Když se dítě zlobí, tak je to často, protože „není po jeho.“ Proto by se rodiče mnohem více měli zaměřit na snahu dítěti porozumět a společně hledat nejlepší cestu, než dítě kontrolovat a snažit se o bezpodmínečnou poslušnost. Pokud bude rodič dítě nenásilně koučovat, tak bude v dítěti rozvíjet individuální rozvoj a emoční inteligence (EQ). EQ se v budoucnosti stane pro dítě nedílnou součástí každodenního života a dopomůže mu přijímat moudrá rozhodnutí.

*„Okamžik „AHA!“ spočívá v tom, že přístup založený na koučování, který funguje nejlépe v dlouhodobém horizontu, v podobě výchovy šťastných a odpovědných dospělých jedinců, je efektivnější než tradiční rodičovství i ve střednědobém horizontu a jeho výsledkem jsou ukázněné děti ochotné spolupracovat.“<sup>28</sup>*

Významnou součástí aha výchovy je naučit dítě rozumět vlastním potřebám a emocím. Bohužel se však velmi často setkáváme s tím, že si s emocemi nevedí rady ani dospělí lidé. Jak tedy rozvíjet emoční inteligenci malých dětí, když si s ní často sami nevíme rady? Pod pojmem emoční inteligence si každý z nás může představit ledacos. Zaujalo mě, že v aha rodičovství se pod pojmem emoční inteligence rozumí:<sup>29</sup>

1. **Schopnost uklidnit se** – schopnost lépe zvládat vlastní emoce.
2. **Uvědomění si a přijetí vlastních emocí** – schopnost porozumět a přijmout emoce.
3. **Ovládání okamžitých impulzů** – schopnost jednat rozvážně ve vypjatých životních situacích.
4. **Empatie** – schopnost vcítit se do druhého člověka.

Podle Laury Markhamové je základním stavebním kamenem emoční inteligence empatie, kterou definuje jako „...cítit věci z pohledu druhého člověka.“<sup>30</sup> Pro dítě, kterému je v dětství zprostředkován empatický a chápavý přístup, může být mnohem jednodušší

---

<sup>28</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 16

<sup>29</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 118 -119

<sup>30</sup> MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, s. 137

v budoucnu zvládat vypjaté a stresové situace. Dítě, které pochází z empatického prostředí se nebojí ani nestydí vlastních emocí, protože cítí, že za nebude potrestáno.

Poměrně výraznou, ale také pro všechny zúčastněné velmi trýznivou emocí, bývá hněv dítěte. Ve většině případů se za hněvem skrývají pocity strachu, zklamání a bolesti. Hněv bývá pouze určitým obranným mechanismem, který děti využívají ke zvládnutí všech těchto nepříjemných emocí. Je velmi potřebné umožnit dítěti své zraňující pocity prožít a následně přijmout jak hněv, tak i ostatní žhavé emoce, které v dítěti planou. Neopomenutelnou poznámkou, která se váže na přijetí dětských emocí je, že bychom měli nechat dítě vyjádřit emoce, ale neměli bychom ho nechat pod jejich vlivem jednat. Nejlepší cestou, jak dopomoci dítěti oslabit jeho vztek je vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém si bude schopno skryté emoce uvědomit a ve starším věku postupně přecházet od hněvu ke konstruktivním řešením problémů.

Aha rodičovství s oblibou využívá k názornému a lepšímu vysvětlení sociálních situací hru. Hra bývá prostředkem pro navozování vztahu jak dospělého s dítětem, tak i mezi dětmi. Zajímavé je, že mimo to můžeme nahlédnout velmi dobře do prožívání dítěte. Můžeme k tomu využít plyšáky nebo panenky, pomocí kterých naaranžujeme reálnou životní situaci. Děti se takto podvědomě mohou učit řešit skutečné problémy, a přitom cítit, že dokáží mít své emoce pod kontrolou, protože jim nic nehrozí.

Rodiče a dospělí, kteří se podílejí na výchově dětí, tvoří základní představy o fungování světa. Tím chci naznačit, že pokud chce rodič vychovat šťastné dítě, tak by měl začít u sebe. Dospělí, kteří mají sklony k úzkostem, by se měli snažit se svými pocity pracovat a nepřenášet je na děti, protože ty mají velkou potřebu experimentovat a objevovat. Dospělí mají někdy tendenci děti chránit, což bohužel často vede k tomu, že dětem brání v objevování světa, který na ně venku čeká. Pravda je, že děti budou muset časem stejně vyrůst a pustit se do samostatného života. Pro samotné děti bude nejspíše jednodušší do světa vcházet s pozitivním přístupem, bez nadměrného pocitu nejistoty a strachu.

Tento výchovný směr učí rodiče navodit s dítětem důvěrný vztah, který pomůže rodičům překonat přehnaně starostlivý přístup a v dítěti na druhou stranu vytvořit pocit svobody, klidu, bezpečí a zodpovědnosti za svůj život.

### 4.3. Uvolněné rodičovství

Nositelkou úvah, se kterými se můžeme v knize Uvolněné rodičovství setkat, je bioložka a psychologka Pavla Koucká. V současnosti pracuje v azylovém domě pro matky s dětmi a ve své soukromé praxi se věnuje se především poradenství, terapii a péči o rodiče. Mimo jiné je také matkou tří dětí a autorkou knih Zdravý rozum ve výchově (2014) a Uvolněné rodičovství (2017). Podílela se také na knize Výchova láskou z roku 2012.

Uvolněné rodičovství je výchovným stylem, který nabádá rodiče k tomu, aby se ve výchově a péči o děti uvolnili. Zbavili se vyumělkované křeči, která by měla dopomocť naplnit často nesmyslná kritéria úspěchu. Autorka se snažila poukázat na nebezpečí extrémů ve výchově a na potřebu spojovat příjemné s užitečným. Výchova začíná především u rodičů, a proto se uvolněné rodičovství z velké části věnuje právě vnímání a prožívání samotných rodičů. Poukazuje na potřebu rozvíjet trpělivost, skromnost, ohleduplnost, citlivost a všímavost vůči dětem sobě i prostředí. Uvolnění rodiče bývají vyrovnanější, a to spokojenější jsou i jejich děti.

Cílem výchovného postupu, který se v uvolněném rodičovství skrývá, je inspirovat a pomoci nespokojeným rodičům, aby si své děti a péči o ně užívali.

Myšlenka uvolněného rodičovství reaguje na současný mainstream, kdy jsou rodiče často přehnaně aktivní a perfekcionistačtí. Mívají představu, že musí neustále rozvíjet inteligenci, jazykové schopnosti, motorické dovednosti a ve výsledku se stávají otroky rozvoje svých dětí. V poslední době děti tráví stále méně času spontánně venku, ale proti tomu přímo úměrně roste čas stráveným před obrazovkou počítače nebo televize.<sup>31</sup>

Na první pohled by se mohlo zdát, že sebeobětující a aktivní rodiče jsou úžasní, protože svému dítěti dávají to nejlepší a dělají pro ně první poslední. Zahrnou je různorodými kroužky, jasně daným rozvrhem a dítě se nemusí o nic starat, je o něj plně postaráno. Na základě zkušenosti však již můžeme vidět, že to často vede k uštváným rodičům na jedné straně a pasivním a znaveným dětem na druhé. Proč tomu tak je? Nebude pravděpodobně velkým překvapením, že v průběhu prvních deseti let se v dítěti vytváří téměř již nezměnitelná osobnost, která je nejdůležitějším komponentem pro šťastný život.

---

<sup>31</sup> KOUCKÁ, Pavla. Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením. Praha: Portál, 2017

Děti potřebují, aby rodiče s nimi jen tak obyčejně byli a trávili společně čas bez plánu a povinností. „*Výsledek urputné snahy rodičů dětem nesvědčí. Uvolněme se. Staneme se tak šťastnějšími rodiči šťastnějších dětí.*“<sup>32</sup>

Je potřeba si uvědomit, že do puberty by pro rodiče mělo být hlavním cílem výchovy vést děti ke stabilitě, pohodě a zodpovědnosti, protože jedině tak budou moci spokojeně fungovat ve společnosti a mít dobře rozvinuté vztahy a vazby s jinými lidmi. Všechny tyto věci se děti učí především na základě pozorování dospělých. Rodiče jsou pro děti vzorem a děti velmi bedlivě vnímají všechno, co se děje jen tak mimochodem. Pro děti je důležité vidět nejen jak dospělí lidé projevují city a náklonost, ale také jak řeší problémy a hádky.<sup>33</sup>

Příčinou, proč děti tráví většinu volného času doma je, mimo jiné i to, že dospělí se o své děti bojí. Nedovolí jim čelit sebemenšímu riziku, že by se dítěti bez dohledu mohlo něco stát. Autorka uvádí: „*Statistiky ukazují, že dnešní svět není nebezpečnější, a navíc se bojíme vesměs jiných než reálných nebezpečí. Nejvíce ze všeho nás straší představa, že naše dítě někdo unese a fyzicky mu ublíží. To se však stává naprosto výjimečně. Naproti tomu s lehkým srdcem nasedáme do aut, ačkoli silniční havárie jsou denní realitou a jen v roce 2015 zahynulo na českých silnicích 660 lidí, z toho 18 dětí.*“<sup>34</sup>

Je pravda, že v některých ohledech rodičovská opatrnost nese své plody, protože se například snažíme zajistit bezpečné elektrické vedení, nedostupnost chemikálií a léků. Když se však podíváme na bezpečnost z druhé strany, tak například zabezpečování všech rohů bytu může být kontraproduktivní ve chvíli, kdy si batole místo toho, aby si jemně natlouklo a poučilo se z chyb doma, tak si z neznalosti může natlouct o beton venku.

Poměrně logickým, ale pro některé rodiče velmi náročným postupem řešení, může být změna pohledu na možné nebezpečí. To znamená, podívat se na situaci s nadhledem. Co můžu opravdu udělat, abych situaci předešel? Jak ji ovlivním? Bohužel se to většinou vztahuje především na situace jasné a aktuální. Nekonečné strachování se nějaké nemoci nebo toho, že by někdo někdy mohl dítěti ublížit, často rodiče dostane pouze do úzkostlivých stavů, který dítěti nepomohou, ale naopak mohou ublížit.

Je dobré mít na paměti, že dítě nemá plně rozvinuté reflexy a kognitivní dovednosti, proto je na dospělých, aby zvažovali velikost rizika a v nebezpečných situacích byli velmi

---

<sup>32</sup> KOUCKÁ, Pavla. Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením. Praha: Portál, 2017, s. 13

<sup>33</sup> KOUCKÁ, Pavla. Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením. Praha: Portál, 2017.

<sup>34</sup> KOUCKÁ, Pavla. Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením. Praha: Portál, 2017, s. 35



bedliví a opatrní. Na druhou stranu v situacích, kdy riziko může být reálné, ale malé, stojí za to mu čelit. Tím rodiče mohou dát dítěti pocit volnosti a ono si může užívat své bezstarostné období dětství naplno.

Kdybychom chtěli dítě vychovávat v duchu uvolněného rodiče, tak bychom mu měli zkusit dát dítěti více volného času a svobody. To samozřejmě neznamená nechat desetileté dítě se potulovat, ale znamená to například domluvit se s dalšími rodiči, že odpoledne půjdou s celou partou na hřiště a budou si tam hrát. Autorka se domnívá, že děti v partě, nebo alespoň ve dvojici, si vzájemně poskytují mnohem větší bezpečí.<sup>35</sup>

Pro děti je důležité, když je rodiče do určité míry naučí překonávat strach. Skvělou pomůckou je hra, protože často jen poznávání neznámého se může zdát strašidelné. Rodiče by měli umět dítě obeznámit i s náročnými tématy, jako je například smrt. Dobrou pomůckou k překonávání strachu u dětí mohou být moderní pohádky. V poslední době se stávají stále populárnějšími a oblíbenějšími pohádky, které názorně v příběhu předvádějí náročnější životní témata jako je smrt, narození potomka, homosexualita a jiné. Myslím, že docela zajímavou moderní knížkou, která je zaměřena na vysvětlení začátku a konce života je například knížka Anna a Anička.<sup>36</sup> Koucká však podotýká, že nic by se nemělo přehánět, a i přes snahu děti připravit a zocelit by si měli dospělí všímat dětských emoci, reakcí a být jim případně po boku a objasnit neurčité situace.

V minulosti bylo zvykem, že se žilo více v komunitních skupinách a starší děti se přirozeně staraly o mladší. A tak měly možnost si pečující roli vyzkoušet už v brzkém mládí. Dospělí lidé v dnešní době většinou vyrůstají v užších rodinách, kde si pečující roli nemohli vyzkoušet. Poměrně často se stává, že prvním dítětem, které dospělý drží v rukou, je právě jejich vlastní miminko, a to dospělému může být i více než třicet let. To může vést ke strachu a nejistotě, jak novou rodičovskou roli uchopit.

Na druhou stranu můžeme vidět tendenci, že mladí rodiče odmítají výchovné praktiky svých rodičů s přesvědčením, že se změnila doba a dnes je již možné se dětmi domluvit, ale hlavně musí být bezpečí dítěte vždy na prvním místě. Tyto úmysly jsou velmi dobré, bohužel se však v praxi setkáváme s tím, že se tato přesvědčení berou doslova a stávají se v podstatě tzv. „dlážděnou cestou do pekla“.

---

<sup>35</sup> KOUCKÁ, Pavla. Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením. Praha: Portál, 2017

<sup>36</sup> ŠPINKOVÁ, Martina. Anna a Anička: o životě na začátku a na konci. V Praze: Cesta domů, 2014

Autorka uvolněného rodičovství se zastává názor, že perfekcionistický přístup k výchově dětí je kromě zvyšujícího se věku rodičů zapříčiněn také dobou, kterou již dospělí lidé strávili v konkurenčním prostředí škol a pracovního trhu. Dnes je již přirozené, že než se dospělí lidé stanou rodiči, tak mají za sebou roky studia a léta práce v komerčním prostředí, kde se věčně snažili o to být lepší než ostatní a byli připraveni kdykoli zabrat a pomocí úsilí se probíjet bohužel často jen ke zdánlivému úspěchu. A poté vše začínalo znova. A najednou po všech těch letech konkurence se člověku, zvyklému na soupeřivý způsob života, narodí dítě. Jak se s tím vypořádat?

Koncept uvolněného rodičovství reaguje na moderní tendenci, kdy se rodiče snaží být co nejvíce aktivní a pořádní. Perfekcionismus vnášený do výchovy dětí bohužel často neprospívá ani dětem ani rodičům. Autorka se zamýšlí nad tím, co mohou rodiče udělat jinak a jednodušeji, přičemž se pozitivně zmiňuje a přiklání k výchovným směrům, které se vyskytují v této bakalářské práci. Jako například filozofie výchovy Líného rodiče nebo Pomalého rodičovství.<sup>37</sup>

Ukázkovým příkladem toho, jak se rodiče aktivně pustí do výchovy dětí, jsou koníčky, kterými je v průběhu dětství zahrnou. Děti tráví většinu svého volného času na trénincích nebo nejrůznějších kurzech, a přitom ani nevědí, jestli to dítě baví nebo ne. Dítě si v období puberty rozhodne, že už nechce pokračovat v trénincích. Následkem toho bohužel často je, že se rodič cítí poněkud nešťastně a zklamaně a dítě bývá ve většině případů rozzlobené a smutné. Všechno to bohužel vede ke zhoršení vztahu mezi rodiči a dětmi.

Jsou samozřejmě případy, kdy tlak rodiče na dospívající dítě nese své plody, například ve formě úspěšné kariéry. Rodiče v těchto případech většinou oplývají hrdostí a pýchou. Jak tomu tak bývá, každá mince má dvě strany a nedostatky se často projeví v jiných oblastech. Psycholožka Koucká tvrdí, že dospělí lidé: „...často až ve středním věku hledají sami sebe a opravdové hodnoty. V rámci terapeutických sezení řešíme vleklou krizi, pocity prázdnoty.“<sup>38</sup>

V současné době se můžeme setkat s aktivitami i pro děti batolecího věku. Autorka uvolněného rodičovství odmítá prospěšnost profesionálního rozvíjení příliš malých dětí. Pro řadu rodičů jsou kurzy pro batolata jen dalším maratonem v honbě za úspěchem. Bohužel to má za následek prohlubování nejistoty, pocitu nekompetentnosti a snižování sebevědomí a

---

<sup>37</sup> KOUCKÁ, Pavla. *Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením*. Praha: Portál, 2017

<sup>38</sup> KOUCKÁ, Pavla. *Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením*. Praha: Portál, 2017, s. 27

někdy to může vést až k ztrátě radosti z mateřství, protože je velmi náročné žít neustále v duchu soutěživosti, napětí a strachu ze zklamání.

Rodiče by měli mít na paměti, že dítě doprovází a učí nejen sociálním dovednostem, ale také i vnitřnímu prožívání, proto je důležité učit dítě, že o svých pocitech a tělu rozhoduje samo. Podle Koucké bychom neměli nutit dítě k projevům lásky, i přesto, že se to někdy může zdát být neslušné. Dítě by mělo mít k rodiči plnou důvěru, aby se nebálo říci, že se mu něco děje nebo že se něčím trápí. Děti mají obecně přirozenou touhu se zalíbit osobám v roli autority, proto je nesmírně důležité dětem objasňovat, že mohou například beztrestně odmítnout projevy lásky od jiných lidí.<sup>39</sup> V této souvislosti chci poznamenat, že se osobně často setkávám s nejrůznějšími kurzy a cvičeními, který se zabývají asertivitou. Dovednost odmítat a nebýt vždy jen hodnými a poslušnými lidmi nás obecně posiluje a chrání. A čím dřív asertivitu začneme trénovat tím lépe.

Ze strany rodičů je velmi důležitá emocionální podpora, respekt a pochopení dítěte. Děti své negativní emoce nejdříve projevují fyzicky. A je na dospělých, aby postupně naučili děti převádět hněv do slov a pracovat s napětím v těle. Pokud existuje nějaká reálná potřeba, kterou dítě potřebuje, tím mám na mysli např., jídlo, teplo nebo ochranu, tak by ji dospělí měli co nejrychleji zajistit. Ve chvíli však, když neexistuje přesná příčina, tak se rodiče nemusí bát nechat dítě chvíli plakat. Pláč pomáhá dětem často překonat pocity únavy a dospělí by neměli bránit dítěti do určité míry prožít svůj smutek. Pro rodiče to často znamená uvědomit si rozdíl mezi soucitem a empatií. *„Empatie nám umožňuje představit si a chápat, co se v druhém člověku odehrává, a adekvátně na to reagovat.“*<sup>40</sup>

#### 4.4. Nevýchova

Autorkou principů Nevýchovy je Kateřina Králová, která v posledních letech zasadila do českého prostředí nový princip výchovy – Nevýchova.

Hlavní myšlenkou výchovného přístupu Nevýchovy je vybrat výchovné postupy individuálně, protože nezáleží na tom, jak dobře se různé výchovné procesy osvědčily u odborníků a jiných lidí. Důležité je vybrat nejlepší výchovnou metodu pro určité dítě a rodiče

---

<sup>39</sup> KOUCKÁ, Pavla. *Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením*. Praha: Portál, 2017.

<sup>40</sup> KOUCKÁ, Pavla. *Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením*. Praha: Portál, 2017, s. 109

tak, aby odpovídalo jeho potřebám a osobnosti. Nevýchova se vždy snaží nalézt takovou výchovnou metodu, která bude nejlépe vyhovovat určité rodině.

Nevýchovný přístup se zaměřuje na děti od narození do 18 let. Jeho cílem je navázat s dětmi hezký vztah a rozvíjet přirozenou komunikaci. Nepreferuje ani autoritativní ani liberální styl výchovy. Učí rodiče a děti respektu a schopnosti domluvit se na věcech, na kterých záleží jak dospělému, tak dítěti.<sup>41</sup> Je důležité si uvědomit, že prostřednictvím partnerství mohou rodiče a děti navázat vztah.

Užitečnou pomůckou pro řešení každodenních situací může být harmonogram, na kterém se podílí i samotné dítě. Největším pomocníkem při Nevýchově je důvěra a respekt. Respekt v Nevýchově však znamená respektovat s hranicemi. Dospělí musí umět respektovat svoje vlastní hranice a uvědomovat si hranice i u ostatních, přitom totéž učit své děti.

Opět se zde ve výchově setkáváme s asertivitou a nastavováním hranic. Často bohužel lidé mají tendenci přenášet zodpovědnost na vnější prostředí, a přitom by měli raději začínat u sebe. Při Nevýchově se dospělí učí postupům, jak si říct o to, co chtějí, a vědomě zpracovávat své potřeby.

Nevýchovný přístup pomáhá vytvářet uvolněné prostředí v rodině. Nepoužívají se urážlivé výrazy jako je „puberták“, „fakan“ a podobně. Postoj k dítěti je co nejvíce rovnocenný, a dokonce můžeme dítěti vysvětlit svoje vlastní pocity, ale takovým způsobem, aby si je nebralo osobně a abychom ho tím nezatěžovali.

Zákazy, tresty a pochvaly a odměny jsou v Nevýchově svým způsobem zakázané. Na odměny a pochvaly se nahlíží stejně jako na tresty a zákazy. V Nevýchově je podstatné si uvědomit, že nemusíme dělat něco pro ostatní, ale důležité je učit dítě, aby bylo spokojen samo se sebou. Pokud se snažíme používat pochvalu jako pozitivní motivaci, tak v kontextu Nevýchovy je to chápáno jako krátkodobý užitek, který však nevede k hlubšímu působení na dítě. Naopak se mnohem důsledněji pracuje se sebemotivací, která není závislá na vnějším ocenění. Při vnitřní motivaci se učíme i sebelásce, sebepojetí a v neposlední řadě zodpovědnosti.<sup>42</sup>

---

<sup>41</sup> Všechno, co vás teď trápí s dětmi, se dá změnit. Potřebujete si jenom porozumět.: Není tu špatný rodič, ani hrozné dítě. Drtivá většina problémů vzniká z neporozumění. Stačí změnit komunikaci. Rádi vám s tím pomůžeme. Vítejte v Nevýchově. *Nevýchova* [online]. Praha: Centrum Nevýchovy s.r.o, 2016, 21.12.2016 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.nevychova.cz/>

<sup>42</sup> KRÁLOVÁ, Katka. Žádné pochvaly ani tresty. Nevýchova je o důvěře, obětovat dítěti všechno nejde, tvrdí pedagožka. In: *Aktuálně.cz* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 2018-03-27]. video. Dostupné z:

Na dítě se nahlíží jako na jedince, kteří se učí především nápodobou. Celý přístup se odvíjí od toho, že pro dítě je nesmírně důležité v rodině pociťovat respekt, pochopení a podporu.

Pro rodiče je velmi potřebné si uvědomit, že výchova prochází mnoha úspěchy, ale také častými neúspěchy. Klíčové však je se nevzdávat a na výchově Nevýchovou pracovat, protože to časem přinese své plody.

V Nevýchově se nepoužívá pojem chyba, na chybu se pohlíží spíše jako na transformační proces, který vede ke zlepšení. Slabou stránkou matek, se kterou se v Nevýchově pracuje, je zanedbávání sebe sama. Pro matky je důležité myslet na sebe a odpočinout si, protože matky v důsledku únavy a dlouhodobého stresu přenášejí negativní emoce a nejistotu na dítě.

Pomocí nevhovného procesu by mělo vyrůst sebevědomé, citlivé a chápavé dítě. Mělo by umět být spontánní, ale přitom respektující prostředí a jiné lidi.

#### **4.5. Pomalé rodičovství**

Samotný název knihy plně neodpovídá jejímu obsahu, protože se výchova nevztahuje přímo na rodiče, ale spíše na výchovný styl, který rodiče podporují. Zakladatelkou školky a samotnou autorkou knihy Pomalé rodičovství je Helle Heckmannová, která je v daném oboru velmi výraznou osobností. Aktuálně mimo jiné působí jako zástupkyně Dánska v Mezinárodní asociaci pro waldorfskou předškolní pedagogiku.

Pomalé rodičovství je výchovným směrem, který vychází z fungování mateřské školky Nøkken v Kodani. Proto se budu v dalších větách na danou školku odkazovat. Školka vychází z waldorfské filozofie výchovy předškolních dětí. Důležitým prvkem školky Nøkken je zahrada, jejímž prostřednictvím děti poznávají leckteré přírodní krásy a kde zažívají své každodenní dobrodružství.

V rozhovoru s Helle Heckmannovou dozvídáme, co může zahrada ve školce znamenat. *„Zahrada sytí všechny smysly a učí děti bez nějakého akademického vysvětlování. Přináší jim uvědomění, které vychází z vlastní zkušenosti. Ne z knížek nebo obrázků na iPadu – tady je strom a tady květina. Tohle dnes dělají mainstreamové školky, vyučují děti o přírodě z iPadu.*

---

<https://video.aktualne.cz/dvtv/zadne-pochvaly-ani-tresty-nevychova-je-o-duvere-obetovat-vse/r~8c9b8dfe8efc11e69d46002590604f2e/>

*Takhle si ale nevytvoříte vztah, ten se vytváří srdcem. Prvních sedm let je období, kdy se člověk vztahuje k okolí svým srdcem, smysly a tělem.*<sup>43</sup>

Moderní doba je bohužel docela často spojena se spěchem a stresem, což se negativně podepisuje především na dětech, které tomu často nerozumí a jsou pouze obětmi rychlé, komerční a chaotické doby. Pomalé rodičovství představuje každodenní popis toho, jak může fungovat školka, která vychází z vědomého prožívání života hlubokého respektu k rané fázi dětství. Poukazuje na potřebu pracovat s potřebami dítěte v momentě – tady a teď, který je typický pro dětské myšlení. Je zbytečné se hnát za představami šťastné budoucnosti nebo utápět se v minulosti. Jediné, co doopravdy můžeme změnit je skutečnost, která se děje právě „teď a tady“.

Pomalé rodičovství se snaží nabídnout alternativní přístup k dětství, který by zahrnoval klid, pravidelnost a „spoustu“ času k životu. Tento výchovný směr odkazuje na důležitou roli dospělých v životech dětí. Ať už příbuzní, vychovatelé nebo politici by se měli naučit zastavit a pozorně naslouchat potřebám dalších generací. Pomalé rodičovství podporuje myšlenku, že děti v žádném případě nejsou tzv. malí dospělí, ale naopak se jejich svět razantně liší od našeho světa. Děti dokáží svět vnímat mnohem pestřeji a kouzelněji. Každý barevný list v listopadu pro ně může představovat krásu a radost. Proč ji teda dítěti upírat? Není snad lepší se dětskému pohledu někdy poddat? Děti většinou prožívají svět smysly a ne intelektem. Je to přirozený vývoj a dospělí by měli umět dát dítěti prostor, si svůj krásný svět prožít.

Školka jako výchovné zařízení bývá velmi důležitou součástí pro rozvoj dítěte. O to víc pokud mluvíme o školce jako je Nøkken, kde mohou děti trávit svůj čas už od jednoho roku života až do sedmi let. Domnívám se, že výchovné působení, se kterým se děti ve školce setkávají, je nezanedbatelné. Děti zde stráví alespoň polovinu dne a mnohému se přiučí.

Ve školce působí učitelé s waldorfským vzděláním, kterým se však říká opatrovatelé. Případá mi velmi zajímavé, že ve školce se všichni dospělí opatrovatelé věnují nějaké poklidné a užitečné činnosti. Není to pouze hlídání dětí, ale každý má nějaký odlišný úkol. Jeden zahradničí, další pere nebo skládá prádlo a podobně. Děti se tímto přirozeně učí mnoho věcí. Vychovatelé jsou po dobu šesti hodin, co jsou děti ve školce, plně aktivní a dětem k dispozici.

---

<sup>43</sup> STRÁNSKÝ, Matěj. NECHTE DĚTI LÉZT NA STROMY: O výchově s Helle Heckmannovou, zakladatelkou školky Nøkken. *Respekt* [online]. 2016, 28. 5. 2016, 2016, 2 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2016/22/nechte-deti-lezt-na-stromy>

Každý ze zaměstnanců školky by měl být informován o chodu školky, čímž také všichni zaměstnanci také nesou zodpovědnost za její chod.

Rodiče, kteří se rozhodnou svěřit své dítě do péče jiných lidí – opatrovníků školky, si musí být vědomi toho, že se budou také aktivně podílet na chodu školky a podporovat samotnou filozofii školky. Měli by sdílet její mravní výchovu a být v souladu s tím, že školka Nøkken připisuje velkou důležitost životu pod širým nebem a pohybu. Helle Heckmannová uvádí, že pohyb je pro děti nesmírně důležitý: „...zde začíná oboustranná koordinace, která má rozhodující vliv na naši budoucí duševní pružnost a schopnost myšlení, poněvadž budujeme most mezi pravou a levou hemisférou. Z tohoto důvodu je chůze velmi důležitým nástrojem kognitivního vývoje dětí.“<sup>44</sup> Ve školce děti tráví nanejvýše 6 hodin, hlavním důvodem toho je, aby dítě netrávilo mimo svou rodinu více než polovinu času, proto se rodiče, kteří se rozhodnou pro vědomou péči o děti v Nøkkenu, podřídí pravidlům a dítě nejpozději po šesti hodinách vyzvednou.

Součástí denních procházek je také hluboké dýchání. Děti do školky přicházejí často plné úzkosti, který bývá ráno v rodinách. Z toho důvodu, se ve školce Nøkkenu chodí na čtyřicetiminutové procházky, během nichž děti mají čas v sobě najít klid.<sup>45</sup>

Neodmyslitelnou součástí pro výchovné působení v Nøkkenu je rozvoj smyslů dítěte. Během prvních 7 let života se podle waldorfského pojetí rozvíjí nejvíce čtyři tělesné smysly a to:<sup>46</sup>

1. **Hmat** – hmat je součástí i dalších smyslů. Nechápe ho jako něco, co přichází zvenčí, protože dítě si samo vybírá, čeho se na světě bude dotýkat.
2. **Životní smysl** – neboli také smysl spokojenosti. Je to celistvý indikátor toho, jestli se dítě cítí dobře nebo špatně.
3. **Smysl pro rovnováhu** – není to pouze smysl pro fyzickou rovnováhu. Patří sem také schopnost udržovat rovnováhu mezi vnitřním a vnějším světem.
4. **Smysl pro vlastní pohyb** – schopnost obsáhnout všechno se nás obklopuje.

---

<sup>44</sup> HECKMANN, Helle. Pomalé rodičovství: vědomá péče o děti – inspirativní přístup školky Nøkken. Praha: DharmaGaia, 2016, s. 76

<sup>45</sup> HECKMANN, Helle. Pomalé rodičovství: vědomá péče o děti – inspirativní přístup školky Nøkken. Praha: DharmaGaia, 2016

<sup>46</sup> HECKMANN, Helle. Pomalé rodičovství: vědomá péče o děti – inspirativní přístup školky Nøkken. Praha: DharmaGaia, 2016

Smysly se krásně rozvíjejí v přírodě, proto velkou část dne děti ze školky Nøkken stráví venku, v přírodě. Opatrovatelé nabádají děti k tomu, aby květiny, listy i plody ze stromu netrhaly, ale pořádně si je ohmataly, prohlédly a přivoněly, čímž zapojí smysly, kterými jsou obdařeny.

Důležitou součástí rozvoje dítěte je hra. V Nøkkenu se děti mnohému učí přirozeně pomocí nápodoby. Vychovatelé se nesoustředí na rozvoj jedince, ale naopak na celé skupiny dětí. Mohlo by se zdát, že v tomto jdou i tak trochu proti proudu, protože moderní kultura se stále více obrací k individualizaci a sebestřednosti. Opatrovatelé v Nøkkenu se snaží děti povzbudit k otevřenosti a přijetí ostatních lidí, přitom rozvíjet altruistické myšlení namísto egoistického.

Co se týká řešení konfliktů, pedagogové se ve školce snaží držet co nejdéle v pozadí a pozorovat situaci z povzdálí. Děti se tímto učí řešit konflikty řešit samostatně, což se jim nepochybně bude hodit v pozdějším životě.

Je důležité poznamenat, že základní myšlenkou pomalého rodičovství a výchovy v Nøkkenu je vážit si času a umět s ním pracovat. Odmítají hodiny strávené před obrazovkami televizoru, mobilů a jiných technologických vymožeností. Upřednostňují společné trávení času v přírodě.

## **5. Shrnutí současných tendencí ve výchově**

Každý z popsaných výchovných stylů má své zvláštnosti, ale také se navzájem prolínají. Nejdříve jsem se trochu ostýchala do své práce zařazovat Pomalé rodičovství, protože název přímo neodpovídá obsahu samotné knihy. Nakonec jsem se rozhodla ji do své práce zařadit, protože myšlenky, které zavádí Helle Heckmannová se stávají čím dál populárnější a nepochybně mají vliv i na fungování výchovných postupů v rodině.

Vědecké výzkumy a rozvoj psychologických a pedagogických věd má přirozeně za následek mnoho objevů, a i nadále hledá a zkouší co nejlepší výchovné metody. Současné tendence ve výchově jsou reakcí na mnohé společenské, kulturní i vědecké změny, které v průběhu 20. století nastaly. Můžeme se setkat s mnoha doporučeními a výchovnými směry, které prosakují moderní dobou. Obecně si však dovoluji poznamenat, že současná výchova směřuje k lepšímu pochopení dítěte a snaze o jeho, jak duševní, tak fyzický rozvoj.



Docela mě překvapil pohled na tresty a odměny ze strany Nevýchovy, ale zjistila jsem, že podobnou filozofii zaujímá i více autorů. V knize *Respektovat a být respektován* se například můžeme dočíst: „*Mnoho lidí je přesvědčeno, že když přimějeme děti pohrůzkou nebo příslibem odměny, aby něco udělaly, a budou to dělat dostatečně dlouho, přijdou tomu na chuť, a nakonec to budou dělat samy od sebe (tedy z vnitřní motivace). To je velmi závažný omyl, který přinesl hořké ovoce řadě rodičů i učitelů.*“<sup>47</sup>

Kdybych se měla odkázat na dřívější autory, tak zde nepochybně určitou roli v inspiraci budou hrát myslitelé jako jsou J.H. Pestalozzi, J. J. Rousseau, L.N. Tolstoj, K. Lewin a jiní filozofové a psychologové, kteří se ve své době vymykali tradicím a označovali se jako reformátoři. Opouštěli zažitě představy dětství na příkláněli se spíše k liberálnímu stylu výchovy.

Důležitou součástí rozvoje dítěte je hra. Tuto skutečnost připomíná mnoho současných autorů a jedním z nich je i psycholožka Lidmila Petranovskaya, která ve své známé knize píše: „*Nejlepší, co můžeme pro rozvoj dítěte udělat je – nepřekážet mu ve hře. Někdy být součástí hry, někdy přetvářet domácí práce do společného a hraní a jindy zase nechat dítě samotného se zabavit. Nenuťme dítě si za každou cenu hrát a něco dělat. Nechejme ho se chvíli nudit a uvidíme, že si po chvílce vymyslí vlastní hru.*“<sup>48</sup>

Moderní doba poukazuje na potřebu rozvoje sebereflexe rodičů, protože pokud se dospělí lidé rozhodnou vychovat šťastné, klidné a zodpovědné dítě, tak by měli především sami splňovat tyto kritéria. Pro úzkostné rodiče bude velmi náročné vychovat svobodné dítě stejně tak jako závislý člověk bude těžko vysvětlovat svému dítěti potřebu zodpovědnosti. Nehledě na to, že se děti mnoho věcí učí nápodobou.

Dovolím si říct, že drtivá část z nás si do dospělosti nese nejrůznější schémata, která mohou být zaměřená na výkon, přijetí, kontrolu, moc případně i jiné oblasti, které mají ve většině případů zárodek v dětství a výchově.<sup>49</sup> Při vypracování své práce jsem si povšimla, že ve výchovné literatuře současné doby se setkáváme právě s tím, že by rodiče měli vychovávat děti především k sebelásce. Postupy a příklady, se kterými se ve výchovných směrech současné doby setkáváme, nejsou ve výsledku ani zas tak náročné, protože často stačí, aby samotný

---

<sup>47</sup> KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005, s 182

<sup>48</sup> ПЕТРАНОВСКАЯ, Людмила. *Большая книга про вас и вашего ребенка: Тайная опора: привязанность в жизни ребенка* и «Если с ребенком трудно». 1. Москва: АСТ, 2017, s. 213

<sup>49</sup> RISO, Lawrence P. *Cognitive schemas and core beliefs in psychological problems: a scientist-practitioner guide*. Washington, DC: American Psychological Association, c2007

dospělý měl rád sám sebe a své dítě se snažil chápat a přijímat i přes nutkání dítě ukáznit a vést k vlastním potřebám.

Současné tendence ve výchově se odvracejí od autoritativního přístupu a směřují spíše ke stylu demokratickému, který by připravil dítě k co nejvíce svobodnému životu. Když mluvím o těchto tendencích, tak mám na mysli především pro nás blízkou kulturu. Většina myšlenek pocházejí ze západního světa, který stále více propaguje individualizaci dítěte.

V literatuře se můžeme setkat s myšlenkami, že se v poslední době stále více rozvíjí individualismus, který však někdy nabírá poněkud převratných rozměrů a vychovává spíše narcistickou a sobeckou společnost, nežli samostatnou a šťastnou. Přehnaný individualismus často bohužel vede k vnitřní prázdnotě, samotě a v neposlední řadě morálnímu úpadku moderní společnosti.<sup>50</sup> Této problematice se již nedotýká pouze filozofická literatura, ale mluví o tom i pedagogové, kteří se zabývají podobou současné výchovy. Ve výchovném směru týkající se pomalého rodičovství se můžeme setkat s tím, že Helle Heckmannová se přiklání ke kolektivní výchově, kde se děti navzájem učí komunikovat a rozvíjet svoje sociální dovednosti. V Aha výchově se zase Laura Markhamová dlouze věnuje potřebě rozvíjet v dítěti empatii, která by mu umožnila lepší a hlubší navazování vztahů.

Všemi výchovnými směry, které ve své práci popisují se prolíná několik společných znaků. Jedním z nich je důraz na rodiče, u kterých výchova začíná. Dále také reagují na moderní, demokratický svět, ve kterém svoboda znamená neodmyslitelnou hodnotu. Výchova se stále více oddaluje od autoritativního smýšlení a přiklání se k volnějšímu přístupu. Velký důraz se klade na rozvoj dítěte, a to především přirozený rozvoj, kdy by měl rodič dítěti zprostředkovat co nejpodnětnější prostředí a být mu v náročnějších situacích spíše kamarádem a podporou nežli vůdcem.

---

<sup>50</sup> LIPOVETSKY, Gilles. Éra prázdnoty: Úvahy o současném individualismu. Praha: Prostor, 2003.

## ZÁVĚR

V průběhu života musíme často čelit náročným otázkám, na které bychom si přáli mít odpovědi, ale místo toho se v nich utápíme a zoufale hledáme východiska bez úspěšného konce. To nás vede k úzkostem. Myslím si, že jednou z takových otázek může být: Jak správně vychovat dítě? Jak reagovat na hněv dítěte? Co je pro dítě nejlepší? Tyto otázky se pravděpodobně týkaly našich rodičů a ve větší nebo menší míře budou týkat i nás, protože přirozenou součástí dospělých lidí bývá v dospělosti rodina a s tím spojená výchova dětí.

Těžko v mé teoretické práci najdete přesný návod, jak nejlépe vychovat dítě. Když o tom stále déle přemýšlím, tak si uvědomuji, že nejlepší výchova neexistuje, stejně tak jako neexistují perfektní rodiče. Ve skutečnosti jde pouze o úhel pohledu, a především o samotné rodiče a děti. Každé dítě je svým způsobem jedinečné a úkolem výchovy by mělo vyzdvihnout jeho silné stránky a naučit, co nejlépe pracovat se slabými, přitom nezapomínat na emoce a bezpečné prostředí, které je pro dítě základem štěstí a úspěchu. Podobně jako například autorka uvolněného rodičovství nebo autor líného rodiče si nemyslím, že bychom měli z dítěte dělat střed veškerého dění, když už to není potřeba, protože ve skutečnosti, to nikomu nepomáhá. Současný psycholog Stanislav Štech ve svém článku poukazuje na výchovné změny v současném rodině: *„Respekt k rodiči fungoval po staletí na principu bezpodmínečné autority (o rodinných praktikách, včetně stylu výchovy, se nediskutovalo), dnes si musí rodiče respekt a lásku dítěte zasloužit. Výchovný styl v rodině se tedy radikálně proměnil, protože se nápodobou výchovných praktik rodin vyšší střední třídy postupně rozšířil na téměř celou společnost.“*<sup>51</sup>

Cílem mé práce bylo zpracovat hlavní tendence současných směrů ve výchově a vytyčit případné podobnosti všech těchto směrů.

S radostí mohu poznamenat, že se mi podařilo cíl práce splnit, protože jsem se v průběhu vypracování práce a studia literatury opravdu setkala se zajímavými a inspirativními myšlenkami, které jsem se snažila zachytit do své teoretické práce.

Původně jsem měla v plánu vypracovat výzkum, ve kterém bych zpracovala rozhovory s maminkami, které by měly předškolní děti a zaměřovaly se na výchovné směry, které ve své

---

<sup>51</sup> ŠTECH, Stanislav. Co přinesl "obrat k dítěti" a co naopak skryl?. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi*. Praha: Státní nakladatelství učebnic 1951-, 2016, s. 74

práci uvádím. Tento nápad jsem však musela prozatím ponechat stranou, protože jsem zjistila, že bych moc ráda nejdříve zpracovala teoretický podklad toho, co bych chtěla zkoumat.

Výchovných teoretických tendencí je velké množství. Jak to však vypadá v praxi? Přestože v literatuře jsou většinou hezky popsány modelové situace nebo přímo metody postupu, tak by mě velmi zajímalo české prostředí a využití těchto současných výchovných tendencí u nás. Moc ráda bych se případně dále ve své magisterské práci věnovala praktickému využití těchto výchovných směrů v České republice a nahlédla i do případných slabých stránek těchto moderních metod. Věřím, že se mi podaří vypustit určitou sondu do našeho, českého prostředí a zjistit užitečné poznatky a alespoň trochu přispět k lepšímu fungování naší společnosti.

Abych řekla pravdu, tak je mi svým způsobem smutno, že danou práci již ukončuji. V průběhu psaní a studování literatury jsem postupně přišla na mnoho velmi inspirativních myšlenek, které si nepochybně ponesu jak do svého osobního života, tak brzkého rodičovství.

## Seznam použité literatury

1. ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993, 415 s. ISBN 80-706-6534-3.
2. ČÁP, Jan. *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. Praha: Státní Pedagogické Nakl, 1990, 292 s. ISBN 80-042-2967-0.
3. FINKIELKRAUT, Alain. *Destrukce myšlení*. Druhé. Brno: Atlantis, 1993, 112 s. Prameny roku 1989. ISBN 80-7108-063-2.
4. GILLERNOVÁ Ilona. Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek. In HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004: Svět žen a svět mužů: polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2005. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica, Psychologica 35 - suppl. Plný text příspěvku o rozsahu 14 s. je dostupný na přiloženém CD-ROM. ISBN 80-244-1059-1.
5. HECKMANN, Helle. *Pomalé rodičovství: vědomá péče o děti – inspirativní přístup školky Nøkken*. Praha: DharmaGaia, 2016, 145 s. Šťastné dítě (DharmaGaia). ISBN 978-80-7436-062-6.
6. HODGKINSON, Tom. *Líný rodič: lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství: zaručený návod, jak být pohodovým rodičem*. Brno: Jota, 2009, 248 s. ISBN 978-80-7217-665-6.
7. KOUCKÁ, Pavla. *Uvolněné rodičovství: rozumně, citlivě a s menším nasazením*. Praha: Portál, 2017, 200 s. ISBN 978-80-262-1275-1.
8. KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž: Spirála, 2005, 282 s. ISBN 80-901-8736-6.
9. LIPOVETSKY, Gilles. *Éra prázdnoty: Úvahy o současném individualismu*. Praha: Prostor, 2003. ISBN 80-7260-085-0.

10. MÁDROVÁ, Eva. *Zkuste být dítětem*. Praha: Portál, 1998. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8229-7.
11. MARKHAM, Laura. *Aha! Rodičovství: jak přestat křičet a začít žít s dětmi v harmonii*. V Praze: Tady a teď, 2015, 288 s. ISBN 978-80-88130-03-1.
12. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, 272 s. ISBN 978-80-262-1154-9.
13. MOŽNÝ, Ivo. *Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1983.
14. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál (vydavatelství), 2001. ISBN 80-7178-579-2.
15. RISO, Lawrence P. *Cognitive schemas and core beliefs in psychological problems: a scientist-practitioner guide*. Washington, DC: American Psychological Association, c2007, 240 s. ISBN 978-159-1477-822.
16. ŠPINKOVÁ, Martina. *Anna a Anička: o životě na začátku a na konci*. V Praze: Cesta domů, 2014, 41 s. Bludiště (Cesta domů). ISBN 978-80-904516-9-8.
17. ŠTECH, Stanislav. Co přinesl "obrat k dítěti" a co naopak skryl?. *Pedagogika: časopis pro pedagogickou teorii a praxi*. Praha: Státní nakladatelství učebnic 1951-, 2016, **66**(1), 73-82. ISSN 0031-3815.
18. ПЕТРАНОВСКАЯ, Людмила. *Большая книга про вас и вашего ребенка: Тайная опора: привязанность в жизни ребенка» и «Если с ребенком трудно»*. 1. Москва: АСТ, 2017, 370 s. ISBN 978-5-17-100800-0.

## Elektronické zdroje

1. DOWNES, Barbora. Jak vypadá liberální výchova? 2. díl seriálu psycholožky Báry o výchovných stylech v rodině. *Český rozhlas* [online]. 21.11.2011, **2011**, 1 [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: [http://www.rozhlas.cz/teens/slusne/\\_zprava/jak-vypada-liberalni-vychova--978621](http://www.rozhlas.cz/teens/slusne/_zprava/jak-vypada-liberalni-vychova--978621)
2. GILLERNOVÁ, I. (2004). Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek. Dostupné z: <http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/gillernova.pdf>
3. STRÁNSKÝ, Matěj. NECHTE DĚTI LÉZT NA STROMY: O výchově s Helle Heckmannovou, zakladatelkou školky Nøkken. *Respekt* [online]. 2016, 28. 5. 2016, **2016**, 2 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2016/22/nechte-deti-lezt-na-stromy>
4. Všechno, co vás teď trápí s dětmi, se dá změnit. Potřebujete si jenom porozumět.: Není tu špatný rodič, ani hrozné dítě. Drtivá většina problémů vzniká z nepochopení. Stačí změnit komunikaci. Rádi vám s tím pomůžeme. Vítejte v Nevýchově. *Nevýchova* [online]. Praha: Centrum Nevýchovy s.r.o, 2016, 21.12.2016 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.nevychova.cz/>
5. KRÁLOVÁ, Katka. Výchova nevychovou: Mnozí rodiče žijí v mylném přesvědčení, že ke svým dětem mají partnerský přístup. *Psychologie.cz* [online]. 2014, 7. 8. 2014, (1), 2 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/vychova-nevychovou/>
6. KRÁLOVÁ, Katka. Žádné pochvaly ani tresty. Nevýchova je o důvěře, obětovat dítěti všechno nejde, tvrdí pedagožka. In: *Aktuálně.cz* [online]. 11. 10. 2016 [cit. 2018-03-27]. video. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dtv/zadne-pochvaly-ani-tresty-nevychova-je-o-duvere-obetovat-vse/r~8c9b8dfe8efc11e69d46002590604f2e/>
7. АНИСИМОВИЧ, Ольга. Стили воспитания. *R-vmeste.ru* [online]. 18.11.2009, , 1 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <http://www.r-vmeste.ru/vseznaiki/Stili-vospitaniya.htm>

8. ПЕТРАНОСКАЯ, Людмила. Исцеление детства: Открытая лекция посвященная дню защиты детей. In: *Youtube* [online]. 2017, 1. 6. 2017 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZB0FGhLJsWM>



## Seznam příloh

### Příloha č. 1: Tom Hodgkinson s ženou na farmě<sup>52</sup>



### Příloha č. 2: Aha rodičovství – Laura Markhamová ve svém videu na YouTube<sup>53</sup>



<sup>52</sup> Idle parenting means happy children. In: *The Telegraph* [online]. 2008, 16.2. 2008 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: [https://secure.i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/01083/education-graphics\\_1083156a.jpg](https://secure.i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/01083/education-graphics_1083156a.jpg)

<sup>53</sup> MARKHAM, Dr. Laura. Peaceful Parent Happy Kids. In: *YouTube* [online]. 2012, 20. 9. 2012 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://i.ytimg.com/vi/kOt8DZ3cLU8/maxresdefault.jpg>

**Příloha č. 3:** *Uvolněné rodičovství – Pavla Koucká s rodinou*<sup>54</sup>



**Příloha č. 4:** *Nevýchova – Kateřina Králová v rozhovoru DVTV*<sup>55</sup>



---

<sup>54</sup> Když se rodiče uvolní, jsou šťastnější. In: *Intelligentni-zena.cz* [online]. 2017, 12.12. 2017 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.intelligentni-zena.cz/wp-content/uploads/2017/12/Pavla-Pavel-de%CC%8Cti2.jpg>

<sup>55</sup> Žádné pochvaly ani tresty. Nevýchova je o důvěře, obětovat dítěti všechno nejde. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2016, 11. 10. 2016 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: [http://cdn.i0.cz/src/public-data/95/aa/48d594083b72bc5ef74a756d9013\\_base\\_optimal.jpg](http://cdn.i0.cz/src/public-data/95/aa/48d594083b72bc5ef74a756d9013_base_optimal.jpg)

**Příloha č. 5:** Školka Nøkken. Postavena v roce 2014 v Kodani (Dánsko)<sup>56</sup>



**Příloha č. 6:** Helle Hackmannová s dětmi<sup>57</sup>



<sup>56</sup> BOLTHER, Bo a Adam MØRK, CHRISTENSEN & CO. ARCHITECTS. NOKKEN Kindergarten / Christensen & Co. architects. In: *ArchDaily* [online]. Copenhagen, NOKKEN Kindergarten / Christensen & Co. architects [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/789414/nokken-kindergarten-christensen-and-co-architects>

<sup>57</sup>Slow Parenting. In: *Slow Parenting* [online]. [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://static1.squarespace.com/static/566153e6e4b02b98238f029f/56619bf7e4b0af2542642335/56eec4c362cd9414c5adf908/1463251933299/kniha.jpg?format=1000w>